

VALLATON VASTUUNKANTAJA?

Paikallislehden päätoimittajan valta, vastuu ja suhde työhönsä

Ella Nurmi

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Kevät 2014

Viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Nurmi, Ella	
Työn nimi – Title Vallaton vastuunkantaja? Paikallislehden päätoimittajan valta, vastuu ja suhde työhönsä	
Oppiaine – Subject journalistiikka	Työn laji – Level pro gradu
Aika – Month and year maaliskuu 2014	Sivumäärä – Number of pages 74
Tiivistelmä – Abstract <p>Paikallislehden päätoimittajan työssä yhdistyy journalisti, esimies ja talousjohtaja. Päätoimittajan tehtävään kuuluu vastuu lehden sisällöstä, mutta monessa paikallislehdessä päätoimittaja kantaa myös taloudellista vastuuta. Työstä tekee erityisen haastavaa se, että paikallislehti on tiiviissä yhteydessä oman alueensa ihmisiin, eikä päätoimittaja pääse irti roolistaan edes vapaa-ajalla.</p> <p>Tässä tutkielmassa tarkastellaan päätoimittajien suhtautumista omaan työhönsä. Aineisto kerättiin keväällä 2009 lomakekyselyllä, johon vastasi netissä 103 yhdestä kolmeen kertaan viikossa ilmestyvän paikallislehden päätoimittajaa. Kyselyllä selvitettiin päätoimittajan suhtautumista omaan työhönsä monivalinta- ja avointen kysymysten avulla. Lomakkeessa kysymykset oli jaoteltu neljään osa-alueeseen: taloudellinen valta ja vastuu, journalistinen valta ja vastuu, työssä viihtyminen sekä journalisti vai pomo.</p> <p>Päätoimittajat viihtyvät työssään hyvin. Työn vapaus, vaihtelevuus ja hyvä työyhteisö ovat tärkeimpiä syitä, miksi työssä viihdytään. Toisaalta kiire, luovan työn raskaus sekä se, ettei työstä pääse irti maitokaupassakaan, tekevät siitä raskaan.</p> <p>Kaksi kolmesta päätoimittajasta kokee olevansa enemmän journalisti kuin esimies. Valtaosa kyselyyn vastanneista päätoimittajista on ollut tilanteessa, jossa hänen journalistinen päätösvaltaansa on kyseenalaistettu. Raskaimpia ovat olleet tilanteet, joissa päätoimittaja kokee, ettei hänellä ole ollut esimiehensä tai lehden omistajan tukea.</p> <p>Lähes kaikilla paikallislehden päätoimittajista on myös taloudellista valtaa ja useimmat kokevat, että sitä on riittävästi. Talousasiat aiheuttavat päätoimittajille stressiä. Lähes puolet kyselyyn vastanneista päätoimittajista kertoi talouteen liittyvien asioiden aiheuttavan heille stressiä. Päätoimittajia huolesti lehden levikin lasku sekä ilmoituseurojen väheneminen. Jotkut vastaajista olivat myös huolissaan siitä, että päätökset tehdään konsernitason sijaan paikallisia olosuhteita ottaen huomioon.</p>	
Asiasanat – Keywords Päätoimittajat, paikallislehdet, sanomalehdet, viestintä	
Säilytyspaikka – Depository	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Oma suhteeni paikallislehtiin	3
1.2	Tutkimuskysymys ja tutkimuksen eteneminen	6
2	MÄÄRITTELY	8
2.1	Paikallislehti	8
2.2	Päätoimittaja	10
2.3	Valta ja vastuu	13
3	AINEISTO JA MENETELMÄ	16
3.1	Vastaajien valikoituminen	16
3.2	Lomakekysely	17
3.3	Aineiston käsittelytavat	21
4	TULOKSET	23
4.1	Vastaajien taustatiedot	23
4.1.1	Ikä	24
4.1.2	Koulutus	25
4.1.3	Työkokemus	27
4.2	Taustatietoa lehdistä	29
4.2.1	Ilmestymistiheys	29
4.2.2	Toimittajat ja avustajat	30
4.2.3	Omistus	31
4.3	Päätoimittaja taloudellisen vallan käyttäjänä	32
4.3.1	Lähes kaikilla on taloudellista valtaa	32
4.3.2	Erot sukupuolten välillä	38
4.3.3	Omistajan vaikutus taloudelliseen valtaan	40
4.4	Päätoimittaja journalistisen vallan käyttäjänä	41
4.4.1	Osallistuminen journalistiseen työhön	42
4.4.2	Päätoimittajan sananvapaus	43
4.4.3	Omistuksen vaikutus journalismiin	47
4.5	Työviihtyvyys ja siihen vaikuttaminen	48
4.5.1	Syyt alanvaihdon takana	49
4.5.2	Työyhteisö auttaa jaksamaan	51

4.6	Päätoimittajan suhde työhönsä	54
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	59
5.1	Valta ja viihtyminen	59
5.2	Tulosten vertailu Jyrkiäisen tutkimukseen	60
5.3	Tutkimuksen ongelmia ja linjauksia tulevaan	61
6	JÄLKIKIRJOITUS	62
6.1	Talous myllerryksessä	62
6.2	Päätoimittajien mietteitä.....	65
	LÄHTEET	71
	LIITTEET	75
	Mukana olevat lehdet	
	Kyselylomake	

1 JOHDANTO

Valtakunnallisen paikallislehtitutkimuksen (2009¹) mukaan paikallislehti tavoittaa lukijoita viikoittain paremmin kuin maakunta- ja ilmaisjakelulehdet. Liki 89 prosenttia Suomen Paikallismediat Oy:n ja Tietoykkönen Oy:n toteuttamaan paikallislehtitutkimukseen vastanneista yli 10 000 15–79-vuotiaasta suomalaisesta kertoi lukeneensa paikallislehteä viimeisen viikon aikana. Alueensa maakuntalehteä oli lukenut 73 prosenttia ja ilmaisjakelua 59 prosenttia vastaajista. Paikallislehtien asema on vahva kaikissa ikäryhmissä, vaikka nuorimpien, 15–34-vuotiaiden joukossa viikkotavoittavuus olikin hieman laskenut vuoden 2007 tutkimukseen verrattuna.

Paikallislehti myös luetaan todennäköisimmin kannesta kanteen tai lähes kokonaan. Valtakunnallisessa paikallislehtitutkimuksessa (2009) näin ilmoitti tekevänsä 62 prosenttia vastaajista. Maakuntalehdillä vastaava luku oli 37 ja ilmaisjakeluilla 26 prosenttia vastaajista. 42 prosenttia vastaajista myös palaa lehden pariin vähintään kerran uudelleen.

Paikallislehdillä on tärkeä asema suomalaisessa mediakentässä. Moni pitää paikallislehteä ehdottomasti parhaana tapana saada tietoa oman asuinkuntansa uutisista, kunnallisesta päätöksenteosta ja palveluista (Valtakunnallinen paikallislehtitutkimus 2009). Paikallislehti on tässä suorastaan ylivoimainen, sillä sen nimettiin parhaaksi tietolähteeksi seutukunnallisista uutisista ja tapahtumista kertomista lukuun ottamatta. Esimerkiksi 77 prosenttia vastaajista kertoi, että

---

¹ Valtakunnallisen paikallislehtitutkimuksen tuorein virallinen yhteenveto on julkaistu vuonna 2009. Samoja asioita on tutkittu senkin jälkeen, mutta niistä ei ole julkaistu yhteenvetoa. Yksittäisille lehdille tehdyissä omissa lukijatutkimuksissa on mukana vertailu muihin lehtiin. Tällöin otantana olevien lehtien lukumäärä on tosin pienempi kuin vuosina 2007 ja 2009 julkaistuissa Valtakunnallisissa paikallislehtitutkimuksissa. Esimerkiksi vuonna 2012 Viiskuntalehdelle tehdyssä tutkimuksessa ilmoitettiin, että paikallislehtien viikoittainen lukijapeitto on 88 prosenttia vastaajista. Otanta oli 28 lehteä.

paikallislehti on heille paras tietolähde asuinkuntaa koskevista uutisista ja tapahtumista. Sekä maakuntalehti että ilmaisjakelut jäivät kauaksi taakse.

Omaa tarinaansa paikallislehtien merkityksestä kertoo myös se, että monet suomalaiset tilaavat ja lukevat vuosienkin jälkeen sen kunnan paikallislehteä, missä ovat lapsuuttaan ja nuoruuttaan viettäneet. Paikallislehti on monelle suomalaiselle side omiin juuriinsa.

Suomalainen paikallislehtikenttä on varsin omalaatuinen. Suomi ei toki ole ainoa maa, jossa paikallislehtiä ilmestyy, mutta muualla maailmassa ne eivät muodosta yhtä kattavaa verkostoa. Paikallislehtien muodostamaa verkostoa täydentää myös vahva ja korkeapeittoinen maakunnallinen sanomalehdistö. Oikeastaan vain Norjan lehdistökarttaa voi verrata siihen, mitä meillä Suomessa lukijoille tarjotaan. Päivälehtien väkilukuun suhteutetussa levikkitilastossa Suomi sijoittuu perinteisesti aivan kärkipäähän. Edellä ovat vain Japani ja Norja (Sanomalehtien liitto.)

Paikallislehtien lukumäärästä ja tiiviistä lukijasuhteesta huolimatta niistä on tehty vähän akateemista tutkimusta. Suunnitellessani tätä tutkimusta syksyllä 2008 oli Jyväskylän yliopistossa hyväksytty vuoden aikana kolme paikallislehtiä käsittelevää pro gradua, mutta muuta selvästi paikallislehtiin painottuvaa tutkimusta Jyväskylässä ei ollut journalistiikan oppiaineen runsaan 20-vuotisen historian aikana tehty. Tampereella tiedotusopissa tilanne ei ole juurikaan parempi vaan paikallislehtien tutkiminen on jäänyt lähinnä pintaraapaisuksi. Yksittäisistä paikallislehdistä on tehty jonkin verran tutkimuksia, mutta koko paikallislehtikenttää kartoittavaa tutkimusta on hyvin vähän.

Yksi syy tutkimuksen vähäisyyteen on todennäköisesti paikallislehtikentän hajanaisuus ja haasteellisuus. Lehdet ovat erikokoisia, niiden toimintaympäristöt saattavat poiketa toisistaan hyvinkin paljon ja myös niiden taustat ovat erilaisia. Paikallislehdet kärsivät jonkin verran myös yleisestä arvostuksen puutteesta, sillä lehtien sivuilla komeilee harvoin valtakunnan merkkihenkilöitä ja journalismia

tehdään pienissä ympyröissä, joiden skuupit nousevat harvoin valtakunnalliseen pyörytykseen. Paikallislehtien väheksymiseen törmää tämän tästä. Kun julkisessa keskustelussa puhutaan Suomen sanomalehdistöstä, usein sillä tarkoitetaan Helsingin Sanomia ja maakuntalehtiä. Joukosta jää siis pois noin 150 paikallislehteä, joita tehdään täsmälleen samoin journalistisin perustein kuin suurempiakin sanomalehtiä. Osittain tämä juontune ajasta, jolloin suuret lehdet kuuluivat Sanomalehtien Liittoon ja paikallislehdillä oli oma Paikallislehtien liittonsa. Nykyisin Sanomalehtien liittoon kuuluvat lähes kaikki tilattavat sanomalehdet sekä useita kaupunkilehtiä.

Paikallislehtien rikkautena on se, että ne ovat tiukasti kiinni levikkialueensa elämässä ja parhaimmillaan auttavat ihmisiä rakentamaan paikallista identiteettiään ja näkemään kotiseutunsa rikkauden. Paikallislehdet kertovat niistä asioista, jotka tapahtuvat lähellä lukijaa, asioista, jotka vaikuttavat lukijan päivittäiseen elämään usein enemmän kuin esimerkiksi hallituksen kehysriihi tai työntekijöiden ja työnantajien työehtosopimusneuvottelut. Toisaalta myös valtakunnallisiin aiheisiin voidaan tuoda paikallislehdessä läheinen, lukijaa koskettava näkökulma.

1.1 Oma suhteeni paikallislehtiin

Minua paikallislehtien moninaisuus kiehtoo. Aloittaessani gradua tammikuussa 2009 olin työskennellyt toimittajana muun muassa kolmessa paikallislehdessä ja kokenut sen, kuinka tärkeänä oman alueen pikkulehteä pidetään. Lehdet ja niiden toiminta-alueet saattavat olla hyvinkin erilaisia, mutta ihmiset kokevat oman alueensa paikallislehden todella tärkeäksi viestintävälineeksi, kuten myös valtakunnallinen paikallislehtitutkimus osoittaa. Paikallislehtien valikoituminen pro graduni aiheeksi olikin lähes itsestään selvää

Gradun valmistumista on hidastanut se, että olen työskennellyt kesästä 2010 lähtien paikallislehden päätoimittajana. Näin olen päässyt kokemaan itse sen arjen, jossa paikallislehtien päätoimittajat elävät. Lisäksi olen ollut useamman vuoden ajan aktiivisesti mukana Suomen paikallis- ja aluetoimittajien yhdistyksen Suopan sekä runsas kolme vuotta Paikallislehtien Päätoimittajayhdistyksen PPY:n toiminnassa. Yhdistystoiminta on antanut minulle mahdollisuuden tutustua suurempaan joukkoon paikallislehtiä kuin mihin olisin mahdollisesti muuten päässyt tutustumaan. PPY:n toiminnassa ovat tulleet tutuiksi myös kymmenet paikallislehtipäätoimittajat. Lisäksi PPY:n jäsenten kesken käydään aktiivista keskustelua niistä vaikeuksista ja iloista, joita paikallislehtien päätoimittajat työssään kohtaavat. Niissä keskusteluissa olen huomannut, että monet ongelmat ovat samat riippumatta ilmestymispäivien määrästä ja siitä, missä päin Suomea lehti ilmestyy. Tällaisia ovat esimerkiksi ulkopuolisten vaikuttamisyritykset, kiristynyt kilpailu ilmoituseuroista sekä päätoimittajan oma jaksaminen.

Kiinnostukseni nimenomaan päätoimittajia kohtaan heräsi syksyllä 2007 Suomen Journalistiliiton ja Suopan yhteisessä koulutustapahtumassa Lahdessa. Mietiskelin noihin aikoihin proseminaariani varten tutkimusaihetta ja illanvietossa eräs ystäväni heitti ilmoille mielenkiintoisen ajatuksen. Pohdinta paikallislehtien päätoimittajien työssään kokemista vaikeuksista muotoutui päässäni tutkimusaiheeksi. Käsittelin aihetta Pohjanmaan Lähisanomien² päätoimittajia käsittelevässä proseminaarissani ja jatkan saman aihepiirin parissa myös tässä pro gradu -tutkielmassani.

Pidän journalismin ja talousvastuun säilyttämistä yhden ja saman ihmisen harteille hieman ongelmallisena. Omaan ajatteluuni kuuluu ihanne taloudellisesti ja muillakin tavoin riippumattomasta journalistista, joka suhtautuu ympäristöönsä terveen kriittisesti. Paikallislehdissä täydellinen riippumattomuus on kuitenkin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Tilanne näyttää erityisen hankalalta lehdissä,

---

² Pohjanmaan Lähisanomat Oy oli Ilkka-Yhtymä Oyj:n omistama tytäryhtiö, joka julkaisi yhtiön viittä paikallislehteä. Vuoden 2009 lopussa Pohjanmaan Lähisanomat Oy fuusioitui Sanomalehti Ilkka Oy:n kanssa Vaasa Oy:hyn ja yhtiön nimi muuttui I-Mediat Oy:ksi. Viiden paikallislehden, maakuntalehtien Ilkan ja Pohjalaisen lisäksi yhtiöön kuuluvat kaupunkilehdet Epari ja Vaasan Ikkuna.

joissa aktiivisesti toimitustyöhön kirjoittavana toimittajana osallistuva päätoimittaja vastaa myös koko lehden taloudesta. Silloin sama ihminen, joka tekee tänään kriittistä yritysuttua, neuvottelee huomenna jutun kohteen kanssa ilmoitussopimuksesta. On vaikea kuvitella, etteikö tämä vaikuttaisi jollain tavalla journalismiin. Omassa työssäni minulla ei ole vastuuta lehden koko taloudesta. Journalistisena päätoimittajanakin olen kuitenkin törmännyt tilanteisiin, joissa on mietittävä, mistä ja miten sopii kirjoittaa, jottei lehden talous vaarantuisi liiaksi. Talouden kiristyessä myös ilmoittajat ovat kokemukseni mukaan entistä hanakampia uhkailemaan ilmoituseurojen lipumisella kilpailijalle, jos lehti ei taivu heidän toiveisiinsa myös journalistisen sisällön osalta. Toisaalta journalistisen ja taloudellisen vastuun jakautuminen on aiheuttanut tilanteita, joissa myös läheisimmät, vailla journalistista kokemusta olevat esimieheni kyseenalaistavat tekemiäni journalistisia ratkaisuja ja joudun kertaamaan heille muun muassa Journalistin ohjeita.

Tutkielmaani varten tekemiäni kyselylomakkeen muotoilin alkuvuodesta 2009, jolloin minulla ei vielä ollut itselläni kokemusta päätoimittajana työskentelemisestä. Käsitelmäni paikallislehden päätoimittajuudesta perustuikin kuulemani ja näkemäni perusteella syntyneisiin mielikuviin. Kyselylomaketta laatiessani en pystynyt täysin hylkäämään idealistista näkemystäni taloudellisesti riippumattomasta journalistista. Kysymyksistä onkin jossain määrin nähtävissä oletamus, että journalistinen valta olisi jollain tavalla ristiriidassa päätoimittajan taloudellisen vallan ja ennen kaikkea taloudellisen vastuun kanssa. Tästä myös eräs kyselyyn vastanneista päätoimittajista minua huomautti. Hän ei henkilökohtaisesti nähnyt taloudellista ja journalistista valtaa toisiaan poissulkevina voimina.

1.2 Tutkimuskysymys ja tutkimuksen eteneminen

Hanna Antila (2008) aloittaa pro gradunsa maakuntalehtien päätoimittajista luonnehtimalla päätoimittajaa sanomalehden keulakuvaksi. Henkilöksi, johon lehden linja henkilöityy, joka kantaa vastuun lehden linjasta sekä sisällöstä, ja jolla voi olettaa olevan yhteiskunnallista valtaa. Antilan maakuntalehtien päätoimittajista käyttämä luonnehdinta sopii myös paikallislehtien päätoimittajiin. Heidän yhteiskunnallinen valtansa ei ole yhtä laajaa kuin maakuntalehtien päätoimittajilla, mutta levikkialueellaan paikallislehti on tärkeä toimija ja sitä kautta myös päätoimittajalla on niin halutessaan suuri valta ohjata paikkakunnan puheenaiheita ja näkökulmia. Valtaan liittyy aina kuitenkin myös vastuuta.

Tämän tutkimuksen keskeisenä tutkimuskysymyksenä on, miten paikallislehden päätoimittaja kokee työnsä. Haluan selvittää, miten paikallislehden päätoimittaja löytää tasapainon journalistisen ja taloudellisen vallan ja vastuiden välillä sekä miten hän viihtyy työssään. Olen myös kiinnostunut siitä, näkevätkö paikallislehtien päätoimittajat itsensä enemmän journalisteina vai esimiehinä.

Tutkimukseni rajautuu kolmesti viikossa tai sitä harvemmin ilmestyvien paikallislehtien päätoimittajiin ja heidän näkemyksiinsä työnsä journalistisesta ja taloudellisesta vallasta ja vastuusta sekä työssä viihtymisestä. Toivon löytäväni vastauksia siihen, kokevatko päätoimittajat, että journalismin ja markkinatalouden välillä olisi ristiriitaa, mitkä asiat heitä ilahduttavat sekä mikä aiheuttaa heille stressiä.

Halusin graduuni mahdollisimman laajan läpileikkauksen suomalaisista paikallislehdistä. Tästä syystä päädyin valitsemaan aineistonkeruun menetelmäksi netissä vastattavan kyselylomakkeen, vaikka epäilinkin, että sillä on vaikea päästä käsiksi todellisiin tuntemuksiin ja syihin niiden takana. Myös avoimien kysymysten suuri määrä huoletti etukäteen. Päätoimittajilta saamiani vastauksia lukiessani saatoinkin ilokseni todeta, että heillä oli riittänyt mielenkiintoa ja aikaa vastata myös avoimiin kysymyksiin ja pohtia ilmoille heittämiäni ajatuksia.

Tässä opinnäytetyössä tulen esittelemään kyselylomakkeeseen saamiani vastauksia. Tutkielma etenee siten, että luvussa kaksi esittelen tutkimukseni kannalta oleelliset termit eli toisin sanoen kerron, mitä tässä tutkimuksessa tarkoittaa paikallislehti ja päätoimittaja. Kuvailen myös vallan ja vastuun käsitteitä paikallislehtipäätoimittajien näkökulmasta.

Luku kolme on tarkoitettu tutkimusmenetelmän kuvaamiseen. Siinä kerron, miten keräsin tutkimusaineistoni ja miten tulen saamiani vastauksia analysoimaan. Tässä yhteydessä kerron myös siitä, millaisia kysymyksiä päätoimittajille esitin, ja ketkä ovat kyselyyni vastanneet.

Luvussa neljä luon katsauksen saamiini vastauksiin. Kyselylomake oli jaettu neljään osa-alueeseen, jotka esittelen omissa alaluvuissaan. Nämä aihealueet ovat

- taloudellinen valta ja vastuu
- journalistinen valta ja vastuu
- työssä viihtyminen ja
- journalisti vai pomo.

Luvussa viisi on johtopäätösten vuoro. Siinä niputan saamani tulokset yhteen ja vertaan niitä lyhyesti myös Jyrki Jyrkiäisen vuonna 2007 toteuttamaan tutkimukseen Journalistit muuttuvassa mediassa.

Kuudes luku toimii jälkikirjoituksena, jossa tuon tutkimukseni tähän päivään, vuoden 2014 alkuun kertomalla lyhyesti, mitä mediamaailmassa on tapahtunut kyselyn toteuttamisen eli kevään 2009 ja syksyn 2013 välillä. Lisäksi peilaan alalla tapahtuneita muutoksia ja tulevaisuudennäkymiä muutamalle päätoimittajalle tekemiäni lyhyiden sähköpostihaastattelujen avulla. Tässä yhteydessä myös vertailen tutkimustuloksia niihin kokemuksiin, joita olen itse saanut runsaan kolmen vuoden päätoimittaja-aikanani.

2 MÄÄRITTELY

Tämän tutkimuksen kannalta keskeisimpiä käsitteitä ovat paikallislehti ja päätoimittaja. Niiden lisäksi kuvailen tässä pääluvussa myös sitä, miten tutkimuksessa nähdään käsitteet journalistinen ja taloudellinen valta sekä vastuu.

2.1 Paikallislehti

Paikallislehti on perinteisesti määritelty yhden tai muutaman kunnan alueella, yhdestä neljään kertaan viikossa ilmestyväksi tilattavaksi sanomalehdeksi. Sen uutisoinnille on lisäksi ominaista, että lehti käsittelee pääasiassa tämän suppean levikkialueen asioita. (Esim. Kuutti 1994, 67.) Aalto ja Santonen lisäävät tähän vielä ajatuksen lehden poliittisesta sitoutumattomuudesta, jonka mukaan paikallislehti on oman ilmoituksensa mukaan poliittisesti sitoutumaton (Aalto & Santonen 1985, 14). Muodollisella sitoutumattomuudella oli aikoinaan suuri merkitys, sillä ”varsinaiset sanomalehdet” olivat tavallisesti puolueiden äänenkannattajia.

Paikallislehden käsite oli vielä 1980-luvulla varsin vakiintumaton, vaikka paikallislehtien historia ulottuu yli sadan vuoden päähän. 1940-luvulle saakka oli tavallista, että nykyiseen paikallislehti-määritelmään sopivia lehtiä kutsuttiin kunnallis- ja ilmoituslehdiksi tai pelkästään kunnallislehdiksi. Vuonna 1945 lehtien yhteenliittymä valitsi nimekseen Pitäjänlehtien Liitto, jolloin yhä useampi lehti ryhtyi luokittelemaan itsensä pitäjänlehdiksi. Osa lehdistä käytti sitä nimitystä vielä senkin jälkeen, kun liitto vaihtoi nimensä Paikallislehtien Liitoksi. (Aalto ym. 1985, 14–15.) Kaikki määritelmän mukaan paikallislehdiksi sopivat lehdet eivät suinkaan ole kuuluneet Pitäjänlehtien tai Paikallislehtien Liittoon,

mutta liiton käyttämä nimi on ohjannut sitä, mitä nimitystä koko lehtiryhmästä käytetään.

Paikallisiin uutisiin ja ilmoituksiin keskittyvän paikallislehdistön vakiintumisen kautena voidaan pitää 1920-lukua, jolloin muun muassa maallisten kuulutusten lopettaminen kirkoissa lisäsi uusien lehtien perustamistarvetta. Koko maahan paikallislehdet levittäytyivät 1950-luvulta lähtien, jolloin lehtien määrä kolminkertaistui ja levikki viisinkertaistui kolmen vuosikymmenen aikana. 1980-luvun alussa maassamme oli vain harvoja kuntia, jotka eivät kuuluneet jonkin paikallislehden levikkialueeseen. (Aalto ym. 1985 ja Santonen 1985.) Suomen lehdistön historian paikallislehtiä käsittelevän osan ilmestyessä vuonna 1985 Matti Kyllönen (1985) totesi, että paikallislehtiverkossa olevat aukot ovat ruotsinkielisellä rannikolla, pääkaupunkiseudulla sekä maakuntien pääkaupungeissa.

Paikallislehtien kanssa kilpailevat ilmaisjakelu- ja kaupunkilehdet. Niistä paikallislehdet eroavat kuitenkin sillä, että paikallislehdet ovat nimenomaan tilattavia, niitä ei jaeta ilmaiseksi joka talouteen kuin erikoistapauksissa. Sen sijaan ero paikallislehtien ja aluelehtien välillä on jo huomattavasti vaikeampi tehdä. Jakoa helpottaa ajatus siitä, että aluelehdet pyrkivät tarjoamaan lukijoilleen kattavasti myös ulkomaan- ja valtakunnan uutisia (Jyrkiäinen & Savisaari 2001, 67).

Tommila (1997) jakaa paikallislehdet alueellisuuden mukaan viiteen eri tyyppiin. Perustyyppiksi hän nimeää pitäjänlehden, jonka levikki kattaa yhden maaseutukunnan. Toisessa tyyppissä ovat useamman kunnan kattavat pitäjänlehdet, joiden levikkialueen muodostaan joukko tasavertaisia kuntia ilman suurta keskusta. Kolmas tyyppi on kaupungin lehdet, joista osa on aloittanut pitäjänlehtenä ja muuttunut kunnan kasvaessa kaupunkipaikallislehdeksi. Neljännen paikallislehtityypin muodostavat suuremman keskuksen ja sen välittömän ympäristön kattavat ympäristölehdet. Viides tyyppi muodostuu aluelehdistä.

Paikallislehtien ja aluelehtien häilyvä ero tekee paikallislehtien tarkan lukumäärän laskemisen varsin haasteelliseksi. Jyrkiäinen ja Savisaari (2001, 67) nostavat esille luvun 170. Sekin on kuitenkin vain arvio ja useamman vuoden takaa eli muutosta paikallislehtikentällä on ennättänyt tapahtua. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla Kauhavan, Ala- ja Ylihärmän sekä Korttesjärven kuntaliitoksen myötä Härmät ja Kauhava-lehti yhdistyivät vuoden 2009 alussa yhdeksi Komiatilehdeksi. Vastaavia esimerkkejä löytyy muualtakin päin Suomea.

Proseminarityötäni varten laskin keväällä 2008 Sanomalehtien liiton jäsenistöstä enintään neljästi viikossa ilmestyvät lehdet. Tuolloin sain luvuksi hieman vajaa 150. Tätä tutkimusta varten lähetin kyselyn 139:n, enintään kolmesti viikossa ilmestyvän lehden päätoimittajalle. Muutamat näistä lehdistä eivät kuulu Sanomalehtien liittoon eli eivät olleet mukana vuonna 2008 tekemässäni laskelmassa.

2.2 Päätoimittaja

Päätoimittajan asemaa määrittelee laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä. Laissa todetaan, että aikakautisella julkaisulla tulee olla vastaava toimittaja. Käytännössä vastaavaa toimittajaa nimitetään paikallislehdissä yleensä päätoimittajaksi. Hänen tehtävänä on johtaa ja valvoa toimitustyötä sekä päättää julkaisun sisällöstä. (Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä.)

Lain mukaan päätoimittajaksi nimitettävän tulee olla vähintään 15-vuotias, hän ei saa olla konkurssissa ja hänen toimintakelpoisuuttaan ei ole rajoitettu (Niiranen & Sotamaa 2003, 27). Ikäraja perustuu siihen, että Suomessa 15 vuotta on rikosoikeudellisen vastuun alaraja. Vaatimus siitä, ettei päätoimittaja saa olla konkurssissa tarkoittaa puolestaan käytännössä sitä, että päätoimittajan

taloudellinen tilanne on sikäli vakaa, että hän elää omavaraisesti. Vastuu päätoimittajaehdokkaan taloudellisen tilanteen tarkastamisesta on julkaisijalla. Viimeisellä vaatimuksella eli kelpoisuudella tarkoitetaan sitä, että päätoimittaja ei saa olla esimerkiksi holhouksen alaisena. (Niiranen & Sotamaa 2003, 30.)

Sanoma Oy:n toimitusjohtaja Väinö J. Nurmimaa totesi vuonna 1977, että hyvän päätoimittajan löytäminen on lehtiyhtiölle haastava tehtävä. Nurmimaan mukaan työssään menestyvä päätoimittaja tarvitsee ”vaikeasti määriteltävää ja irrationaalista lahjakkuutta, jota kutsutaan journalistiseksi luovuudeksi”. Lisäksi hänen tulee samanaikaisesti ymmärtää julkaisutoiminnan taloudelliset lainalaisuudet ja kokea olevansa osa lehtitalon ylintä johtoa. (Nurmimaa 1977, 12.)

Kuten Nurmimaan kommentti osoittaa, päätoimittajaan kohdistuu omistajan taholta suurehkoja odotuksia. Varsinkin paikallislehdessä, jossa päätoimittaja osallistuu päivittäin tiiviisti lehden journalistiseen prosessiin, päätoimittajan tulee omata hyvät journalistiset valmiudet. Toimituksen esimiehenä hänellä tulee olla myös johtamistaitoja.

Pienissä toimituksissa päätoimittaja osallistuu usein suorittavaan työhön. Tästä syystä onkin tärkeää, että päätoimittaja hallitsee ammatillisesti hyvin alaistensa työhön liittyvät sisällölliset ja tekniset kysymykset. Järvinen (2009, 15) näkee, että esimiehen asiantuntemus on usein edellytys arvostuksen saamiselle ja tehtävässä onnistumiselle. Hän näkee siinä kuitenkin myös riskin. Esimies saattaa keskittyä vain suoritustehtäviin ja laiminlyödä tämän takia työyhteisön toimivuudesta, iskukykyisyydestä ja kehittämisestä huolehtimisen.

Johtamisen teorian näkökulmasta sanomalehden toimitus voidaan luokitella asiantuntijaorganisaatioksi. Sille on tyypillistä pitkälle erikoistuneiden palveluiden tuottaminen ja se, että henkilöstö on korkeasti koulutettua. Asiantuntijaorganisaatioissa työntekijät ovat yrityksen tärkeintä pääomaa. (Kasvio 1994,65; Sipilä 1991, 23 - 25.) Toimituksissa, kuten monissa muissakin

asiantuntijaorganisaatioissa, työtä ohjaa yhteinen ammatillinen etiikka. Toimittajien osalta tämä näkyy vahvana sitoutumisena omaan ammattikuntaan sekä Journalistin ohjeisiin (Penttilä 2001, 31).

Asiantuntijoiden johtaminen on haasteellinen tehtävä. Sipilä (1996) kuvaa asiantuntijaa pienen yritykseksi. Asiantuntija suunnittelee tai ainakin osallistuu työnsä suunnitteluun, ohjaa omaa työtään ja toimii myös työntekijänä. Perinteisen hierarkia-ajattelun näkökulmasta asiantuntija työskentelee useilla tasoilla eikä hän suostu olemaan vain työntekijä, jolle annetaan valmiit toimintaohjeet. Asiantuntija antaa työilleen usein luovimman panoksen, kun hän voi työskennellä niin strategisella tasolla, toiminnan ohjauksen tasolla kuin suorittamisen tasolla. Perinteinen työnjohtajan johtamismalli siis istuu huonosti asiantuntijaorganisaatioon. Pienissä paikallislehdissä saattaa myös syntyä johtamisongelmia siksi, että päätoimittaja kokee olevansa ennemminkin asiantuntija kuin johtaja ja kaipaa avoimesti takaisin asiantuntijatehtävään.

Järvisen (2009, 17-18) mukaan johtaminen on ollut monissa organisaatioissa viime vuosina pahasti hukassa. Hän näkee tähän syyksi sen, että asiantuntijaorganisaation johtaminen on saatettu käsittää niin, ettei johtaja voi toimia määrätietoisesti ja tehdä päätöksiä vaan hänen tulee viedä kaikki asiat työyhteisön käsiteltäväksi. Järvinen toteaa, että pahimmillaan organisaatioissa on jopa kuviteltu, että johtaminen käy vähitellen tarpeettomaksi, kun asiantuntijat työskentelevät täysin itseohjautuvasti omissa tiimeissään.

Vaikka vaikuttaisikin siltä, etteivät toimittajat kaipaa kovin määräilevää johtajaa, toimitustyön luonne vaatii päätoimittajalta kykyä myös niin sanottuun vahvaan johtajuuteen. Toimitustyölle on ominaista tiukkojen aikataulujen ja työn ennakoitavuuden puutteen yhteensovittaminen. Kiireisessä työssä on usein tehtävä suuriakin päätöksiä pikaisesti ja tällöin vahva johtajuus nousee arvoon. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi suuronnettomuudet, joista uutisoiminen poikkeaa lehden rutiineista. (Penttilä 2001, 25 - 29.) Mitä lähempänä esimies toimii varsinaista suoritusporrasta, sitä enemmän hänen tehtäviinsä yleensä liittyy

henkilöstön päivittäistä työtoimintaa koskevien kysymysten ja ongelmien käsittely ja ratkaiseminen (Järvinen 2009, 14).

Esimiehenä onnistumisen lähtökohtana on Järvisen (2009, 13) mielestä se, että johtaja ymmärtää oman tehtävänsä merkityksen ja käyttää siihen liittyvää valtaa aktiivisesti työyhteisön hyväksi. Esimiehen tulisikin muodostaa itselleen käsitys, mikä on hänen tehtävänsä ja roolinsa työyhteisössä: paljonko hänen tulee omasta mielestään panostaa varsinaiseen esimiestyöhön ja paljonko esimerkiksi suorittavaan työhön tai asiantuntijatehtäviin.

2.3 Valta ja vastuu

Esko Ojala (1981, 45) nimeää journalismin perimmäiseksi kysymykseksi sen, millainen rooli sanomalehdellä on yhteisössään. Hän näkee ajatuksen kiteytyvän kysymykseksi, onko sanomalehti yhteiskunnallinen instituutio vai liikeyritys vai mahdollisesti näiden epävakaa yhdistelmä. Itse näkisin sanomalehden, myös sen paikallisen muodon, mieluusti yhteiskunnallisena instituutiona, jonka pitää olla taloudellisesti sitoutumaton, mutta ei tarvitse tuottaa omistajille taloudellista voittoa. Tosiasia kuitenkin on, että journalismin ohella talous on jokapäiväinen osa mediayritysten toimintaa.

Monella paikallislehden päätoimittajalla on journalistisen vallan lisäksi myös päätäntävaltaa ja vastuu lehden taloudellisesta menestyksestä. Talousjohtamisessa merkityksellistä on kustannusten pitäminen kurissa ja toisaalta riittävän tilauskannan ja ilmoitusmyynnin varmistaminen. Monessa lehdessä tavoitellaan mahdollisimman hyvää taloudellista tulosta, sillä myös mediasta on tullut bisnestä, jonka tarkoituksena on tuottaa omistajille voittoa. Toimituksen johdossa vallalla ovat puolestaan journalistiset arvot, joiksi Ojala (1982, 45) nimeää muun muassa toimituksellisen sisällön laadun, palvelut ympäröivälle yhteisölle sekä toimituksen itsemääräämisoikeuden. Tämän Ojala näkeekin antavan

sanomalehdelle oikeutuksen käyttää itsestään nimitystä yhteiskunnallinen instituutio, sillä useimmat toimituksellisista päätöksistä perustuvat yleishyödyllisyyteen eikä siihen, että niillä tavoiteltaisiin hyötyä omalle organisaatiolle. Journalismista ja lehtien taloudesta puhuttaessa kannattaa kuitenkin muistaa myös Pirjo Santosen (1985, 182) toteamus, ettei taloudeltaan heikkokuntoinen lehti pysty paikallisessa tiedonvälityksessä yhtä hyvään suoritukseen kuin sellainen lehti, jonka talous pysyy tasapainossa normaalein ilmoitus- ja tilaustuloin.

Päätoimittajien taloudellinen päätösvalta ja vastuu vaihtelevat pitkälti lehtikohtaisesti. Kuten luvun 4 tuloksista selviää, useimmilla paikallislehtien päätoimittajilla on ainakin jonkinlaista taloudellista valtaa ja vastuuta. Päätoimittajan taloudelliset vaikutusmahdollisuudet määrittelee kuitenkin viime kädessä hänen työnantajansa eli lehden kustantaja. Myös talouden realiteetit asettavat omat reunatekijät päätoimittajan taloudelliseen päätösvalttaan.

Päätoimittajan journalistista valtaa ja vastuuta kuvataan usein kolmijakoiseksi (esim. Nurmimaa 1977; Kuutti 1994). Päätoimittaja on vastuussa lehden julkaisijalle siitä, että lehti noudattaa julkaisijan määrittelemää lehden yleislinjaa ja tähtää sille asetettuihin tavoitteisiin. Päätoimittaja on myös moraalisesti vastuussa lehden lukijoille siitä, että lehden sisältö on luotettavaa. Lisäksi päätoimittajalla on oikeudellinen vastuu, jos lehteä syytetään oikeudessa sen sisällön perusteella.

Laissa (laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestimessä) mainitaan päätoimittajarikkomus, josta rangaistuksena voi olla sakkoja. Päätoimittajarikkomuksessa on oleellista se, että päätoimittaja on olennaisesti laiminlyönyt toimitustyön johtamis- ja valvontavelvollisuutensa siten, että se myötävaikuttaa julkaistun viestin sisältöön perustuvan rikoksen toteutumiseen. Vuonna 2004 voimaan tullut uusi painovapauslaki onkin päätoimittajan näkökulmasta kohtuullinen, sillä aikaisemmassa laissa päätoimittaja oli kaikissa tapauksissa vastuussa jutun lainvastaisesta sisällöstä. Uudessa laissa on siis huomioitu se, ettei

päätoimittaja voi mitenkään valvoa kaikkea lehteen menevää materiaalia. Tästäkin huolimatta päätoimittajan vastuu on suuri ja esimerkiksi moraalinen vastuu painaa edelleen: lukijan kannalta päätoimittaja on edelleen vastuullinen, vaikka virheentekijä olisi toimittaja. Journalistin ohjeissa (2011) painotetaan, että journalisti on ennen kaikkea vastuussa lukijoilleen. Päätoimittajan journalistista vastuuta ei voikaan pitää mitättömänä.

Myös päätoimittajan journalistisen vallan voi nähdä merkittäväksi, sillä pidetäänhän tiedotusvälineiden tehtävinä muun muassa yhteiskunnallisen vallankäytön valvontaa, yhteiskunnan kriittistä tarkastelua sekä sananvapauden ja julkisen keskustelun edistämistä. Journalistin ohjeissa (2011) vedotaan lukijoiden oikeuteen saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Agenda setting -teorian mukaan joukkoviestimet vaikuttavatkin vahvasti siihen, mistä asioista ihmisillä on mielipiteitä (ks. esim. Kunelius 1998). Päätoimittajalla, joka viime kädessä vastaa lehden journalistisesta sisällöstä, on siis myös valtaa päättää, mitkä asiat ylittävät uutiskynnyksen ja nousevat agendalle. On myös tärkeää, että tiedonvälitykseen ja sisältöön liittyvät ratkaisut tehdään journalistisin perustein, ja ettei tätä päätösvaltaa luovuteta missään tilanteessa toimituksen ulkopuolelle. (Journalistin ohjeet, 2011.)

3 AINEISTO JA MENETELMÄ

3.1 Vastaajien valikoituminen

Paikallislehtien päätoimittajia käsittelevässä tutkimuksessa on mukana päätoimittajat 139 tilattavasta sanomalehdestä, jotka ilmestyvät yhdestä kolmeen kertaan viikossa. Suurin osa näistä lehdistä kuuluu Sanomalehtien liittoon, mutta joukossa on myös muutama liittoon kuulumaton, mutta muut ehdot täyttävä paikallislehti.

Lehtiä valittaessa ja niiden yhteystietoja etsittäessä apuna olivat Sanomalehtien liiton internetsivulta löytyvä lista sanomalehtien verkkosivuista sekä Suomen Paikallismediat Oy:n tuolloiselta toimitusjohtajalta Harri Jussilalta syksyllä 2008 saatu listaa heidän asiakaslehdistään. Lehtiä rajattaessa en tehnyt jakoa paikallis- ja aluelehtien välille vaan tärkein valintakriteeri oli lehden ilmestymistiheys. Mukana on siis valtaosa 1 - 3 kertaa viikossa ilmestyvistä sanomalehdistä riippumatta levikkialueen suuruudesta. Kolmesti viikossa ilmestyvä Maaseudun Tulevaisuus toki on rajattu paikallislehtien ulkopuolelle koko Suomen kattavalla levikkialueellaan. Lehtien ilmestymistiheys tarkastettiin niiden internetsivuilta löytyvien mediatietojen avulla.

Netti oli hyödyksi myös päätoimittajien yhteystietoja etsittäessä. Suurimmalle osalle päätoimittajista löytyi henkilökohtainen sähköpostiosoite, mutta muutamissa tapauksissa lehden sivuilla ei sellaisesta kerrottu. Niissä tapauksissa linkki sähköiseen kyselylomakkeeseen lähetettiin lehden internetsivuilla ilmoitettuun toimituksen yleiseen sähköpostiosoitteeseen.

Varsinainen kyselylomake toteutettiin Jyväskylän yliopiston käyttämän Korppi-kurssi- ja oppimisympäristön tarjoaman kyselytyökalun avulla. Päätoimittajat

saivat sähköpostitse linkin, jonka kautta he pääsivät vastaamaan kyselyyn. Ensimmäisen sähköposti lähetettiin helmikuun 2009 alkupuolella ja ensimmäisen viikon aikana kyselyyn kävi vastaamassa noin 60 henkilöä. Kyselystä lähetettiin vielä kaksi muistutusviestiä ja lopulta kyselyyn vastasi 103 henkilöä. Taustatietojansa koskeviin kysymyksiin heistä vastasi 99 henkilöä, joten myös kyselyn vastausprosentti on järkevää laskea tämän luvun mukaan. Tällöin vastausprosentiksi tulee 75. Kaikkiaan mahdollisia vastaajia oli 132 eli Korpin ilmoittama lopullinen vastausprosentti olisi 77,3. Tässä luvussa ovat mukana myös ne lomakkeet, joiden vastaukset olivat huomattavan puutteellisia eli lähes kaikki kysymykset olivat vastaamatta. Vastausprosentteja laskiessa tulee ottaa huomioon myös se, että mahdollisten vastaajien lukumäärä on pienempi kuin tutkimuksessa mukana olevien paikallislehtien määrä, sillä osa päätoimittajista on päätoimittajana useammassa kuin yhdessä lehdessä.

Lomakekyselyiden yleisenä ongelmana on riittävän korkean vastausprosentin saavuttaminen. Vallin (2001, 32) mukaan lomakekyselyn vastausprosenttia voidaan pitää tutkimuksen kannalta riittävänä, jos se ylittää 60 prosenttia. Tutkimuksen kannalta riittävä vastausprosentti voi olla myös matalampi, jos tutkija voi osoittaa, etteivät vastaamatta jättäneiden vastaukset olisi oleellisesti muuttanut tutkimuksen tuloksia. On perusteltua pitää päätoimittajille suunnatun kyselyn vastaajia siis varsin kattavana otoksena suomalaisista paikallislehtipäätoimittajista. Korkea vastausprosentti kertoo osaltaan myös siitä, että päätoimittajat kokevat tutkimuksen aiheen tärkeäksi ja mielenkiintoiseksi.

3.2 Lomakekysely

Kuten aiemmin todettiin, tässä tutkimuksessa aineiston keräämiseen käytettiin internetissä vastattavaa kyselylomaketta. Tähän aineistonkeruumenetelmään päädyttiin siksi, että kyselyllä haluttiin tavoittaa mahdollisimman suuri joukko paikallislehtipäätoimittajia. Sähköpostitse toteutettuna tämä on huomattavasti

postitettavaa paperiversiota edullisempi. Sähköisessä kyselyssä ei tarvitse kirjata vastauksia käsin tilastointiohjelmaan, sillä aineisto on jo valmiiksi sähköisessä muodossa. Tämä säästää puolestaan runsaasti aikaa ja vähentää kirjausvirheitä, joita aineiston käsin siirtämisessä voisi tulla helposti.

Kyselylomakkeen etuna voidaan pitää sitä, että tutkija ei vaikuta läsnäolollaan vastauksiin, kuten haastattelussa voi käydä. Lomakekyselyssä myös kysymykset esitetään kaikille vastaajille samassa muodossa ja kysymyksiä voi olla runsaasti. Lomakekyselyn etuna on myös se, että sen avulla pystytään pitämään tutkimuksen kustannukset kurissa, mutta silti mukaan saadaan laaja vastaajajoukko suurelta maantieteelliseltä alueelta. Vastaaja voi lisäksi valita itselleen sopivimman ajankohdan kyselyyn vastaamiseen. (Valli 2001, 30 - 31.)

Lomakekyselyn ongelmana on väärinymmärtämisen mahdollisuus, sillä vastaaja ei voi kysyä tarkennusta epäselviin kysymyksiin. Arja Aholan (2007, 56 - 57) mukaan lomakekyselyn kysymyksiä laadittaessa on tavoitteena, että kysymyksillä on sama merkitys kaikille vastaajille, mutta että ne myös mittaavat sitä, mitä on tarkoitus mitata. Kysymysten sanamuodon tulisikin kertoa vastaajalle, mitä tutkija on tarkoittanut kysymystä laatiessaan ilman, että sitä tarvitsee erikseen selittää. Tämän tyyppisessä lomakekyselyssä se ei ole mahdollistakaan toisin kuin vaikkapa haastattelututkimuksessa.

Kysymysten tarkan muotoilun lisäksi lomaketta tulee testata ennen sen saattamista varsinaisten vastaajien saataville (Valli 2001, 29 - 30). Tämän tutkimuksen kyselylomaketta testattiin syksyllä 2008 Paikallislehtipäivillä, missä paperille printattua lomaketta jaettiin sattumanvaraisesti noin parillekymmenelle paikalla olleelle päätoimittajalle. Näistä lomakkeista palautui vain muutama, mutta saatujen vastausten perusteella tehtiin pieniä muutoksia alkuperäiseen nettikyselyyn. Viimeistely kysely testautettiin vielä noin viidellä henkilöllä, joista osa oli paikallislehtipäätoimittajia ja loput journalistiikan opiskelijoita, ennen sen laittamista lopullisille vastaajille.

Testauksesta huolimatta voi todeta, että tämän tutkimuksen kannalta ongelmallista on se, että päätoimittajakyselyssä käytettiin muun muassa termejä taloudellinen valta, taloudellinen vastuu, journalistinen valta, journalistinen vastuu, journalistinen työ sekä työviihtyvyys. Kysymyksissä oli jonkin verran selitetty auki, mitä termeillä tarkoitetaan. On kuitenkin mahdollista, että vastaajat ovat ymmärtäneet termit hyvinkin eri tavalla kuin kysymyksen laatija on tarkoittanut tai joku toinen vastaaja ymmärtää ja tämä on saattanut vaikuttaa heidän vastauksiinsa ja sitä kautta tutkimuksen tuloksiin.

Lisäksi Valli (2001, 31 - 32) mainitsee postikyselynä toteutettavan lomakekyselyn ongelmaksi sen, että tutkimuksen tekijällä ei ole varmuutta siitä, että kyselyyn ovat oikeasti vastanneet he, joiden siihen olisikin pitänyt vastata. Sama ongelma on myös tässä sähköpostitse välitetyssä kyselyssä, sillä vastaaminen tapahtui täysin anonyymisti, jolloin tutkijana en pysty mitenkään varmistamaan vastaajien henkilöllisyyttä. Erityisen ongelmallista tämä on niissä tapauksissa, joissa kyselyyn johtava linkki jouduttiin lähettämään toimituksen yleiseen sähköpostiin, kun päätoimittajalle ei ollut löydettävissä henkilökohtaista sähköpostiosoitetta. Tällöin kyselyyn on voinut käydä vastaamassa myös joku toimittajista, vaikka viesti olikin otsikoinnin ja viestin sisällön perusteella suunnattu selvästi päätoimittajille. On myös mahdollista, että joku vastaajista on vastannut kyselyyn useampaan kertaan. Voidaan kuitenkin olettaa, että tällaisia tapauksia on hyvin vähän, jos ollenkaan, joten ne eivät vaikuta tutkimuksen yleistettävyyteen.

Tutkimuksessa käytetty kyselylomake oli jaettu karkeasti kuuteen osaan:

1. **Vastaajan taustatiedot** valottivat päätoimittajan koulutusta ja sitä, kuinka pitkään hän on työskennellyt toimittajana sekä päätoimittajana. Lisäksi tässä kysyttiin luonnollisesti myös vastaajan ikä ja sukupuoli.
2. **Taustatiedot lehdestä** piti otsikkonsa mukaisesti sisällään yhteenvedon siitä, millaisessa paikallislehdessä kyseinen päätoimittaja työskentelee: kuinka usein lehti ilmestyy, montako vakituista toimittajaa siinä päätoimittajan lisäksi työskentelee, käytetäänkö lehdessä säännöllisesti avustajia ja millainen on lehden omistajapohja.

3. **Taloudellinen valta ja vastuu** -osio käsitteli päätoimittajan asemaan lehden taloudesta päätettäessä. Kysymyksillä pyrittiin kartoittamaan sitä, minkä verran talouteen liittyvät asiat vievät päätoimittajien työajasta ja mitkä asiat heitä taloudellisessa päätösvallassa askarruttavat.
4. **Journalistista valtaa ja vastuuta** kartoitettiin kysymällä muun muassa päätoimittajan osallistumisesta toimitukselliseen työhön, kokeeko hän saavansa tehdä lehteä koskevat journalistiset päätökset riittävän itsenäisesti ja onko journalistisen ja taloudellisen vallan välillä hänen mielestään jonkinlainen ristiriita.
5. **Työviihtyvyyttä** käsittelevässä osiossa kysyttiin muun muassa, millaiset asiat toimituksessa vaikuttavat päätoimittajan mielestä hänen omaan sekä yleiseen työviihtyvyyteen, millaisia keinoja päätoimittajalla on parantaa viihtyvyyttä ja millainen rooli lehden ylimmällä johdolla on yleisen työviihtyvyyden parantamisessa.
6. **Journalisti vai pomoporrasta** -osassa tiedusteltiin, kokeeko päätoimittaja itsensä enemmän journalistiksi vai esimieheksi, mikä on hänen virallinen tittelinsä ja mitkä ovat hänen mielestään työnsä parhaat ja ikävimmät puolet. Kyselyn lopuksi vastaaja pystyi jättämään myös vapaan kommentin esimerkiksi tutkimuksen aihealueisiin tai kyselyyn liittyen.

Ahola (2007, 57) jakaa lomakkeissa käytettävät kysymykset karkeasti kolmeen tyyppiin. Suljetuissa kysymyksissä vastaaja valitsee annetuista valmiista vaihtoehdoista. Avoimiin kysymyksiin hän puolestaan vastaa haluamassaan muodossa. Haastattelututkimuksissa voidaan käyttää myös kysymysmuotoa, jossa vastaaja vastaa kuten avoimeen kysymykseen, mutta haastattelija sijoittaa vastauksen haastattelulomakkeen ennalta määriteltyihin vastausvaihtoehtoihin. Tällaista kysymysmuotoa Ahola kutsuu ennalta määrätyksi kysymysmuodoksi.

Kysymyksiä voi jäsenellä myös sen mukaan, millaista tietoa niillä haetaan. Yksinkertaisimmillaan tällainen jako sijoittaa kysymykset joko tosiasiaa mittaaviin kysymyksiin ja subjektiivista tilaa mittaaviin kysymyksiin. Tosiasiakysymykset vaativat vastaajilta muistamista ja arviointia, sillä ne

käsittelevät useimmiten menneitä tapahtumia tai käyttäytymistä. Subjektiiiset kysymykset ovat puolestaan mielipide- tai asennekysymyksiä, joilla halutaan selvittää tutkittavan suhtautumista johonkin asiaan. (Ahola 2007, 57.) Tässä tutkimuksessa kyselylomake sisälsi suurimmaksi osaksi subjektiiisia kysymyksiä, sillä tutkimuksella haluttiin selvittää päätoimittajien suhdetta työnsä tarjoamaan valtaan ja vastuisiin.

Kyselyn jokaisessa aihealueessa oli sekä suljettuja kysymyksiä, joissa vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi, että avoimia kysymyksiä, joihin vastaajien tuli itse kirjoittaa vastauksensa. Erityisesti työssä viihtymisestä kysyttäessä käytössä oli useita avoimia kysymyksiä, joihin tosin oli mahdollista vastata muutamalla sanalla. Yleensäkin kysymykset oli pyritty muotoilemaan niin, että niihin oli mahdollista vastata lyhyesti, mutta myös pidempi ja pohdiskelevampi vastaaminen oli mahdollista.

3.3 Aineiston käsittelytavat

Tässä tutkimuksessa yhdistyvät määrälliset ja laadulliset menetelmät. Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen juuret ovat luonnontieteissä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa oletetaan, että todellisuus rakentuu objektiivisesti todettavista tosiasioista. Tutkimuksen tulokset eivät näin ollen ole riippuvaisia tutkijan tekemistä tulkinnoista, vaan tosiasiat näyttävät kaikille tutkijoille samalla tavalla. Sen sijaan kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä asioiden tulkinnanvaraisuus. Laadullisella tutkimuksella pyritäänkin kuvaamaan todellista elämää unohtamatta sen moninaisuutta. (Ks. esim. Hirsijärvi, Remes, Sajavaara 2009.)

Pertti Alasuutari (1993, 15) kuitenkin muistuttaa, että kvalitatiivista ja kvantitatiivista analyysiä voidaan pitää jatkumona sen sijaan, että ne ymmärrettäisiin vastakohdiksi tai toisensa pois sulkeviksi analyysimalleiksi. Ei

siis ole ollenkaan tavatonta, että niitä sovelletaan samassa tutkimuksessa ja saman tutkimusaineiston analysointiin.

Tässä tutkimuksessa pääpaino on kvantitatiivisissa menetelmissä, sillä myös avoimiin kysymyksiin tulleet vastaukset on pilkottu osiin ja muutettu numeroiksi. Näin saadut tiedot on syötetty tilasto-ohjelmaan, jonka avulla siitä on tehty frekvenssitaulukoita ja ristiintaulukointeja. Niillä on pyritty selvittämään, onko vastauksissa yhtäläisyyksiä, jotka korreloivat esimerkiksi vastaajan iän tai sukupuolen kanssa. Ajojen tuloksia esitellään paitsi taulukkoina myös pylväsdiagrammein.

Taulukoinnilla on tarkoitus selvittää, mitkä asiat yhdistävät paikallislehtien päätoimittajia ja toisaalta se, missä heidän näkemyksensä päätoimittajan työstä eroavat. Tutkimuksessa pyritään myös analysoimaan, mitä vastausten taustalla on. Siis esimerkiksi mitkä ovat niitä syitä, jotka saavat päätoimittajan viihtymään työssään, tai miksi työviihtyvyydessä on puutteita. Saatuja tuloksia verrataan myös muihin työtyytyväisyyttä käsitteleviin tutkimuksiin.

Jaottelun lisäksi arvioidaan, pystyykö saatujen vastausten perusteella luomaan eräänlaisia paikallislehtipäätoimittajan arkkityyppejä. Eskola ja Suoranta (2001) kuvaavat tyypittelyä tutkimusaineiston käsittelytavaksi, jossa aineisto ryhmitellään tyypeiksi etsimällä samankaltaisuuksia. Tällöin aineisto esitetään yleensä yhdistettyjen tyyppien, eräänlaisten mallien avulla.

4 TULOKSET

Kyselyn vastausprosentti oli 75, mitä voidaan pitää tämäntyyppiselle tutkimukselle varsin korkeana. Kuten vastaajien taustatietoja käsittelevästä alaluvusta selviää, vastaajien ikäjakauma ja työkokemus päätoimittajana on hyvin laaja. Tämä, kuten se seikka, että vastaajat jakautuivat melko tasaisesti miehiin ja naisiin, tukee sitä, että otoksen voi sanoa edustavan paikallislehtien päätoimittajia varsin kattavasti ja tutkimuksen tulokset ovat yleistettävissä koko paikallislehtien päätoimittajakenttään.

Kyselylomakkeen luonne oli sellainen, ettei yhteenkään kysymykseen ollut pakko vastata. Tästä syystä vastausprosentti ei ole kaikkien kysymyksien osalta sama. Yksittäisiä teemoja käsitellessä tutkielmassa pyritäänkin tuomaan esille se, jos jonkin kysymyksen vastausprosentti on jäänyt merkittävästi kyselyn kokonaisvastausprosenttia alhaisemmaksi.

Niihin teemoihin, joita käsitellään lehtien ilmestymispäivien mukaan, kannattaa tutkimuksen hyvästä kokonaisvastausprosentista huolimatta suhtautua hienoisella varauksella. Syynä tähän on se, että kolmipäiväisten lehtien päätoimittajista vastasi vain kuusi, kun kysely lähetettiin viidelletoista kolmesti viikossa ilmestyvän paikallislehden päätoimittajalle.

4.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyssä mukana olleiden paikallislehtien päätoimittajista 55 on naisia ja miehiä 84. Naisten osuus vastanneista oli hieman suurempi (44,4) kuin heidän 39,6 prosentin osuutensa päätoimittajista, mutta naisten korkeamman vastausprosentin ei kuitenkaan voi katsoa vääristävän tutkimuksen tuloksia. Syynä tähän on

kyselyn yleensäkin saama korkea vastausprosentti ja päätoimittajien työn samankaltaisuus sukupuolesta riippumatta.

Paikallislehdissä on oltu päätoimittajan sukupuolen osalta huomattavasti edistyneisempiä kuin suurissa sanomalehdissä. Sanomalehden naispäätoimittaja oli keväällä 2009 harvinaisuus, mutta jo vuonna 1980 noin joka viidennessä paikallislehdessä oli päätoimittajana nainen. 1980-luvun alkupuolella tehty vertailu osoittaa kuitenkin, että naisen on helpompi päästä päätoimittajaksi vain kerran tai kahdesti viikossa ilmestyvään lehteen. (Santonen 1985, 201.) Naisten osuus myös suurempien sanomalehtien päätoimittajina on aivan viime vuosina noussut.

4.1.1 Ikä

Kyselyyn vastanneiden päätoimittajien ikäjakauma on varsin laaja. Nuorin vastaajista oli 27-vuotias ja vanhin 68-vuotias. Kuten taulukosta 1 näkyy, suurin osa päätoimittajista on yli 40-vuotiaita. Vähintään 45 vuotta täyttäneitä heistä on yhteensä 74 eli lähes 75 prosenttia vastanneista. Alle 35-vuotiaita on sen sijaan vain viisi prosenttia.

Taulukko 1: Vastaajien jakautuminen iän ja sukupuolen mukaan

	- 34 v.	35 - 44 v.	45 - 54 v.	55 - v.	Yhteensä
nainen	2	13	19	10	44
mies	3	7	22	23	55
yhteensä	5	20	41	33	99

Tämä tutkimus vahvistaa mielikuvan siitä, että päätoimittajuus on keski-ikäisten valtakuntaa. Viidenkymmenen ikävuoden molemmin puolin miesten ja naisten osuus päätoimittajista on melko tasainen, mutta suurista ikäluokista eli yli 55-

vuotiaista päätoimittajiksi on kohonnut huomattavasti enemmän miehiä kuin naisia. Merkillepantavaa on kuitenkin se, että 35-vuotiaista 44-vuotiaisiin kokoavassa ikäluokassa naisia näyttäisi tämän tutkimuksen perusteella olevan päätoimittajista miehiä enemmän. Todellisuus voi kuitenkin olla hieman erilainen. Voikin kysyä, olivatko juuri tähän ikäluokkaan kuuluvat miehet niitä, jotka vastasivat tutkimukseen liittyvään kyselyyn laiskimmin.

4.1.2 Koulutus

Vielä 1970-luvulla oli varsin tavallista, että paikallislehtiä tehtiin sivutoimisesti ja päätoimittajan apuna oli joukko avustajia. Toimitustyö oli lähinnä harrastus, sillä päätoimittaja saattoi olla päätyökseen esimerkiksi opettaja. (Salonen 2005, 24.) 1980-luvulle tultaessa paikallislehtitoimittajan työ oli jo selvästi ammatillistunut, vaikka monilta toimittajilta puuttui 1980-luvulla vielä alan koulutus (Santonen 1985, 201 - 204).

Tämän tutkimuksen perusteella päätoimittajat jakautuvat koulutuksen osalta melko selvästi niihin, joilla on korkeakouluopintoja ja niihin, joilla ei sellaisia ole. 39 vastaajaa on suorittanut korkeakoulututkinnon. Lisäksi 11 päätoimittajaa ilmoittaa koulutustaustakseen keskeytyneet korkeakouluopinnot. Näiden opintonsa keskeyttäneiden joukossa ei ole eriteltyä, onko pääaine ollut journalistiikan alalta vai jokin muu. Valmistuneista 14:llä on ollut pääaineena joko viestintä, tiedotusoppi tai journalistiikka. Varsin suurella joukolla eli 22:lla vastanneista päätoimittajista on muu kuin viestintään liittyvä ammatillinen koulutus. Lisäksi 13 vastaajaa ilmoittaa olevansa ylioppilas ja kymmenellä on muu koulutus eli lähinnä kansakoulu.

Suomen Journalistiliiton jäsenistöllään parin vuoden välein teettämän työmarkkinakyselyn (2012) mukaan joka viidennellä työsuhteisella liiton jäsenellä on journalistinen korkeakoulututkinto ja kymmenellä prosentilla on muu

journalistinen koulutus. Korkeakouluopintoja SJL:n jäsenistöstä on takanaan 65 prosentilla, kun journalistisen tutkinnon suorittaneiden lisäksi otetaan mukaan jonkin muun korkeakoulututkinnon suorittaneet sekä opintonsa keskeyttäneet. Osuus on selvästi suurempi kuin paikallislehtien päätoimittajilla. Sen sijaan muun kuin journalistisen opisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus on päätoimittajien joukossa suurempi kuin toimittajien yleensä. Eniten näitä on 45 - 54-vuotiaissa päätoimittajissa, joista kahdellatoista on ei-journalistinen opisto- tai ammattikorkeakoulututkinto.

Taulukko 2: Vastaajien ja Suomen Journalistiliiton jäsenten ylin koulutus

	Paikallislehti- päätoimittajat (%)	SJL:n työmarkkinakysely (%)
Journalistisen alan korkeakoulututkinto	14	20
Muu alan tutkinto (esim. medianomi)	4	10
Muu kk-tutkinto	25	34
Muu opisto- tai amk-tutkinto	22	12
Keskeneräiset kk-opinnot	11	11
Ylioppilastutkinto	13	7
Muu koulutus	10	7

Kyselyn toteuttamisajankohtana, keväällä 2009, päätoimittajien joukossa ei ollut kovin selvästi nähtävissä sitä, että nuoremmat ikäluokat olisivat korkeammin koulutettuja kuin vanhemmat. Yli 45-vuotiaista päätoimittajista yksitoista tosin ilmoittaa ylimmäksi koulutukseksi ylioppilastutkinnon ja kymmenellä on muu koulutus, mutta yhtä monella on korkeakoulututkinto. Keskeytettyjen korkeakouluopintojen tilastossa erottuu viisikymppisten ikäryhmä, johon kuuluu noin kolme neljästä opintonsa keskeyttäneestä. Journalistiliiton tekemässä

kyselyssä sen sijaan on viime vuosina ollut nähtävissä se, että liiton jäsenistä yhä useammalla on alan tutkinto tai jonkin muun alan korkeakoulututkinto.

Tässä kohtaa on kuitenkin hyvä todeta se, että varsin pieni joukko paikallislehtien päätoimittajista kuuluu Suomen Journalistiliittoon. Liiton sääntöjen mukaan jäsenyys ei ainakaan journalistiselle päätoimittajalle olisi mahdoton, sillä Journalistiliiton jäsenyydessä painaa valta päättää toisten työsuhteista. Journalistisella päätoimittajalla kun ei välttämättä ole itsenäistä päätösvaltaa siitä, voidaanko joku palkata tai erottaa. Toisaalta ammattiliiton jäsenyys voi olla päätoimittajalle esimerkiksi lakkotilanteessa erittäin hankala, sillä päätoimittajan odotetaan olevan toimituksessa työnantajan edustaja eli hän ei voisi mennä lakkoon, vaikka Journalistiliitto ryhtyisikin työtaisteluun.

Kaiken kaikkiaan paikallislehtien päätoimittajien koulutustiedot tukevat sitä käsitystä, että toimittajan ammatissa on mahdollista toimia hyvinkin erilaisista koulutus pohjista käsin. Monet paikallislehtien päätoimittajat ovat täydentäneet ammatillista osaamistaan myös erilaisilla johtamiskursseilla ja -opinnoilla.

4.1.3 Työkokemus

Paikallislehtien päätoimittajat ovat toimittajakokemukseltaan varsin kirjava joukko. Lyhimmillään päätoimittajan journalistinen työkokemus rajoittuu kyselyn aikoihin yhteen vuoteen ja kyselyyn vastanneiden pisin työura toimittajana oli 41 vuotta. Keskimäärin maamme paikallislehtien päätoimittajat olivat kevättalvella 2009 tehdyn kyselyn mukaan olleet toimittajantyössä noin 23 ja puoli vuotta.

Myös päätoimittajina he ovat olleet hyvin eripituisia aikoja. Kyselylomakkeessa kysyttiin sitä, kuinka pitkään he ovat olleet nykyisessä tehtävässään. Tämän perusteella ei ole mahdollista laskea sitä, kuinka pitkään paikallislehtien päätoimittajat ovat yhteensä olleet päätoimittajina eri lehdissä. Osa vastaajista oli

aloittanut nykyisessä työpaikassaan päätoimittajana vain muutamia kuukausia ennen kyselyyn vastaamistaan, mutta on työskennellyt aiemmin päätoimittajana toisessa tai useammassa paikallislehdessä.

Noin kolmannes vastaajista oli ollut nykyisessä työpaikassaan korkeintaan viisi vuotta. Alle kymmenen vuotta olleita oli jo puolet kaikista vastaajista. Viisi vastaajaa oli viihtynyt nykyisessä työssään jo yli 30 vuotta, kaksi heistä jopa 39 vuotta. Työurien pituuden keskiarvoksi tulee noin 12 ja puoli vuotta keskihajonnan ollessa lähes kymmenen vuotta.

Tätä tutkimusta varten tehdyn kyselyn perusteella näyttäisi siltä, että naisia on aivan viime vuosina valittu päätoimittajaksi useammin kuin miehiä. Tämä ei sinänsä ole erityisen yllättävää, sillä media-ala on naisistunut voimakkaasti jo useamman vuoden ajan. Taulukkoa 3 voi kuitenkin pitää vain jossain määrin suuntaa antavana. Tutkimuksen kysymyksenasettelun takia ei ole mahdollista tehdä täysin luotettavaa vertailua siitä, onko päätoimittajien joukko oikeasti naisistumassa vai ovatko jo aiemmin päätoimittajana toimineet naiset vaihtaneet viimeisimmän viiden vuoden aikana työpaikkaansa useammin kuin vastaavassa asemassa olleet miehet.

Taulukko 3: Nais- ja miespäätoimittajien työkokemus päätoimittajana nykyisessä työpaikassaan

	Työskentelyaika nykyisessä tehtävässään (vuotta)							Yhteensä
	-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	31-	
Nainen	19	7	4	7	1	3	3	44
Mies	12	12	9	9	7	4	2	55
Yhteensä	31	19	13	16	8	7	5	99

Vastaajista noin kolmannes ilmoitti olleensa päätoimittajana jo ennen siirtymistään nykyiseen työpaikkaansa. Heistä 22 oli työskennellyt aiemmin päätoimittajana yhdessä ja 11 kahdessa tai useammassa paikallislehdessä.

Muutammat vastaajista toimivat samanaikaisesti useamman lehden päätoimittajana. Tällöin kyseessä on kustantajan toinen paikallislehti tai ilmaisjakelu.

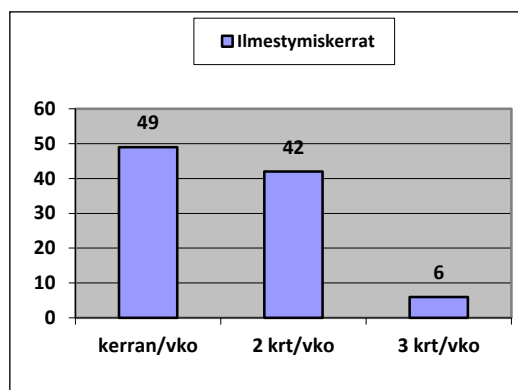
4.2 Taustatietoa lehdistä

Suomalaisessa paikallislehdistössä voi edelleen nähdä merkkejä voimakkaasta kotiseutu- ja paikallishistorian harrastamisesta. Vaikka monet paikallislehdistämme ovatkin yksityisiä tai suurempien mediayhtiöiden omistamia, niiden julkaisijoina toimii edelleen myös aatteellisia järjestöjä, esimerkiksi kotiseutuyhdistyksiä. (Tommila 2001, 61; Jyrkiäinen & Savisaari 2001, 67.) Lehtien sisällössä tämä omistuspuhjan kirjavuus ei näy.

4.2.1 Ilmestymistiheys

Tässä tutkimuksessa olivat mukana yhdestä kolmeen kertaa viikossa ilmestyvät paikallislehdet. Vain pieni osa maamme paikallislehdistä on kolmipäiväisiä, joten myös niiden päätoimittajien osuus on melko pieni. Tämän tutkimuksen otannassa on mukana 68 kerran viikossa, 61 kahdesti viikossa ja 15 kolmesti viikossa ilmestyvää paikallislehteä. Tähän tutkimukseen tulleiden vastausten jakautuminen erilaisten lehtien välille näkyy kuviossa 1. Tässä jaottelussa ei ole otettu huomioon niitä päätoimittajia, jotka työskentelevät useammassa kuin yhdessä paikallislehdessä. Heidän osaltaan luvuissa ovat mukana vain ne lehdet, jonka toimituksessa useammasta lehdestä vastaava päätoimittaja viettää eniten työajastaan.

Kuvio 1: Vastaajien päätoimittamien lehtien ilmestymiskerrat (useammassa lehdessä työskentelevien päätoimittajien osalta vain se lehti, jonka toimituksessa hän viettää eniten aikaa)

4.2.2 Toimittajat ja avustajat

Suurimmassa osassa tutkimuksessa mukana olevista lehdistä työskentelee päätoimittajan lisäksi yhdestä kolmeen päätoimista toimittajaa. Paikallislehtien Liiton vuonna 1980 julkaiseman laskelman mukaan paikallislehdissä olisi ollut tuolloin keskimäärin kolme toimittajaa lehteä kohti (Santonen 1985, 200). Tilanne on siis edelleen hyvin samansuuntainen.

Kerran viikossa ilmestyvistä lehdistä useimmissa on yksi tai kaksi toimittajaa. Kahdesti viikossa ilmestyvissä lehdissä on tavallisimmin päätoimittajan lisäksi kolme toimittajaa, vaikkakin yhtä kaksipäiväistä lehteä tehdään vain yhden päätoimisen toimittajan voimin ja muutamissa on toimittajia neljä tai useampia. Kaikissa mukanaolevissa kolmpäiväisissä lehdissä on vähintään neljä toimittajaa.

Vakituisten toimittajien määrä vaikuttaa luonnollisesti lehtien avustajien käyttöön. 78 päätoimittajaa 98:sta ilmoittaa, että heidän lehdellään on vakituinen avustaja tai useampia. Kolmpäiväisistä lehdistä kaikissa on käytössään vakituisia avustajia.

4.2.3 Omistus

Useat lehdet ovat aloittaneet yksityisenä, usein vain yhden henkilön pyörittämänä liikeyrityksenä. 1950-luvulla tyypillinen paikallislehden julkaisija oli pieni osakeyhtiö, jolla ei ollut muuta liiketoimintaa. Omat kirjapainot olivat siis harvinaisia. Vuonna 1960 noin viidennes paikallislehdistä oli sellaisia, joiden julkaisijana toimi yksityinen henkilö, toiminimi tai yhtymä. Osakeyhtiöt olivat yleensä perheyhtiöitä tai paikallisia lehtiosakeyhtiöitä, joiden omistajiksi pyrittiin saamaan lukuisia henkilöitä eri piireistä. 1960-luvulla suurin piirtein joka kymmenes paikallislehti oli yhdistyksen, esimerkiksi kotiseutuyhdistyksen omistuksessa. (Santonen 1985, 123 - 130.)

1970-luvulta lähtien huomattava osa paikallislehdistä on siirtynyt sanomalehteä julkaisevan kustannustalon tai useiden paikallislehtien muodostaman kustannusyhtiön omistukseen (Santonen 1985, 130 - 140). Nykyään valtaosa paikallislehdistä kuuluu suuren kustantajan ketjuun. Esimerkiksi Keski-suomalaisen Maakunnan Sanomiin kuuluu 16, Alma Aluemediaan 21 ja Ilkan I-Mediat Oy:hyn viisi paikallislehteä.

Lehden omistuspohjaa kysyttiin kysymyksellä, jossa vastausvaihtoehtoina oli itsenäinen osakeyhtiö, yhdistys tai säätiö tai osa isompaa mediakonsernia. Jaottelu on ongelmallinen, sillä itsenäisen osakeyhtiön ja kuulumisen osaksi suurempaa mediakonsernia voi ymmärtää eri tavoin.

Vastaajista 41 ilmoitti lehensä omistuspohjaksi itsenäisen osakeyhtiön ja 46 isomman konsernin. Konserneista ovat mukana kaikki merkittävimmät paikallislehtikustantajat. Yhdistyksen ja säätiön omistamaksi oman työpaikkansa nimesi yhdeksän vastaajaa.

22 vastaajaa eli noin runsas viidennes vastaajista omistaa ainakin osan työpaikastaan. Tämä määrä nimittäin ilmoittautui lehden tai konsernin osakkeenomistajaksi.

4.3 Päätoimittaja taloudellisen vallan käyttäjänä

Kuten jo luvussa kolme todettiin, päätoimittajan taloudellinen valta riippuu siitä, millaiset valtuudet työnantaja on päätoimittajalle luovuttanut. Esimerkiksi proseminariani varten tekemissäni haastatteluissa selvisi, että Pohjanmaan Lähisanomissa lehtien budjetit laadittiin ylhäältä tulleiden tulostavoitteiden mukaan ja todellisen joustovaran määrittelee käytännössä joku muu kuin päätoimittaja tai paikallisjohtaja (Nurmi 2008).

Päätoimittajan taloudellista päätösvaltaa voidaan pitää suhteellisena, sillä kustantajan asettamien tulostavoitteiden lisäksi markkinataloudessa kulut ja menot on saatava ainakin pitkällä aikavälillä tasapainoon. Suomesta tuskin löytyy yhtäkään paikallislehteä, jonka taloutta voisi hoitaa niin, että talousvastuullisella päätoimittajalla olisi rajoittamaton budjetti. Tällainen tilanne tuskin olisi erityisen tavoiteltavakaan, sillä vaarana olisi, että lehdestä tulisi päätoimittajan ja toimituksen oma leikkikehä, joka ei ehkä enää vastaisi tiedotusvälineiden perimmäiseen tehtävään, eli palvelisi lukijoita totuudenmukaisen tiedonvälittäjänä.

Viisitoista tähän tutkimukseen osallistunutta päätoimittajaa ilmoitti tittelikseen päätoimittajan lisäksi toimitusjohtaja tai tulosityksikön päällikkö.

4.3.1 Lähes kaikilla on taloudellista valtaa

82 prosenttia kaikista vastaajista kertoo itsellään olevan taloudellista päätösvaltaa. Tämän vallan luonnetta on kuitenkin erittäin vaikea arvioida, sillä kysymyksiä yhteydessä taloudellisen vallan käsitettä ei erikseen määritelty. Tulkinta taloudellisen vallan luonteesta jäi siis vastaajan itsensä tehtäväksi. On siis mahdotonta sanoa, mitkä asiat ovat päätoimittajien mielestä nimenomaan talousjohtamista ja mitkä esimerkiksi normaalia toimitustyön johtamista.

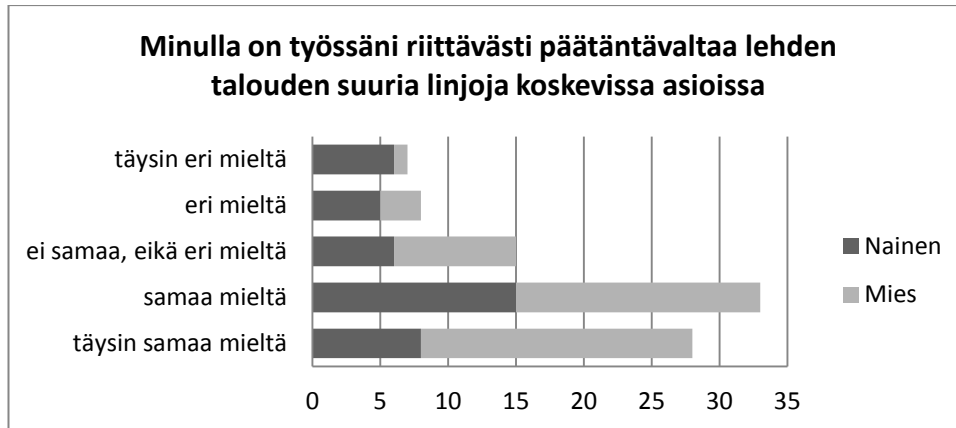
Kysymyksissä ei myöskään pyydetty päätoimittajia määrittelemään, mitkä asiat hän kokee osaksi taloutta määritellessään lehden taloudenhoitoon liittyvien asioiden viemää viikoittaista työaikaa. Jonkinlaisia suuntaviivoja määrittelyn avuksi saa kuitenkin kommentteista, joita vastaajat antoivat kysymyksiin siitä, mihin talouteen liittyviin asioihin kuuluu liian paljon työaikaa tai mihin päätoimittajat toivoisivat pystyvänsä paneutumaan paremmin.

Keskimäärin päätoimittajat käyttävät työajastaan lehden talouteen liittyvien asioiden hoitoon parikymmentä prosenttia. Heistä 62 eli 74,7 prosenttia on sitä mieltä, että määrä on sopiva. Hieman runsas kymmenen prosenttia on sitä mieltä, että aikaa talousasioiden hoitoon on liian vähän ja 14,4 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että taloudenhoitoon kuluu liikaa aikaa.

Vastaajat toivovat, että heillä olisi nykyistä enemmän aikaa ennen muuta lehtensä markkinointiin ilmoittajille ja tilaajille. Asiakassuhteet ja levikkityö koetaan tärkeiksi, mutta muut kiireet ajavat usein niiden edelle. Monet päätoimittajista kokevat myös, ettei heillä ole riittävästi aikaa suunnitteluun, oli kyse sitten lehden talouteen tai journalistiseen sisältöön liittyvästä suunnittelusta. Toisaalta talouteen liittyvät rutiinit, kuten erilaiset selvitykset ja raportit sekä laskujen hoitaminen kuluttavat päätoimittajien mielestä turhan paljon aikaa.

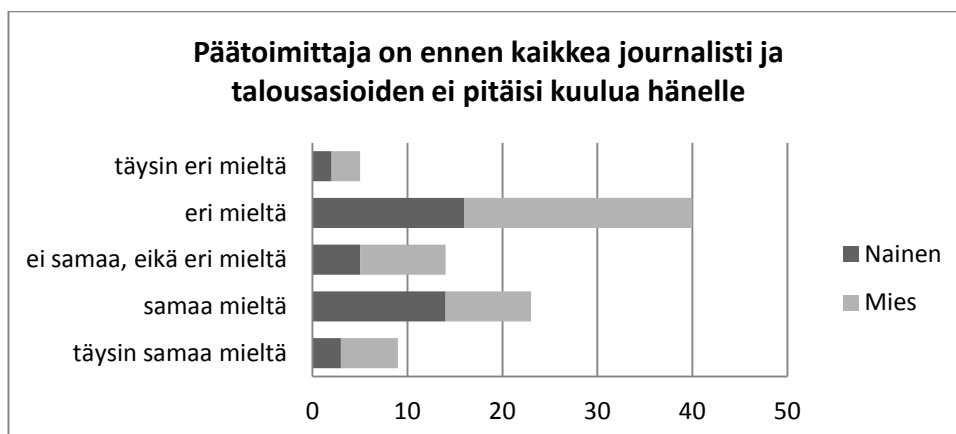
Yli 67 prosenttia kyselyyn vastanneista päätoimittajista on sitä mieltä, että hänellä on riittävästi päätösvaltaa lehden talouden suurista linjoista. Toisaalta 16,3 prosenttia toivoisi saavansa lisää valtaa. Vain vajaa 11 prosenttia jättäisi talousasiat mieluusti kokonaan muiden hoidettavaksi.

Kuvio 2: Päätoimittajan käsitys omasta päätäntävallastaan.

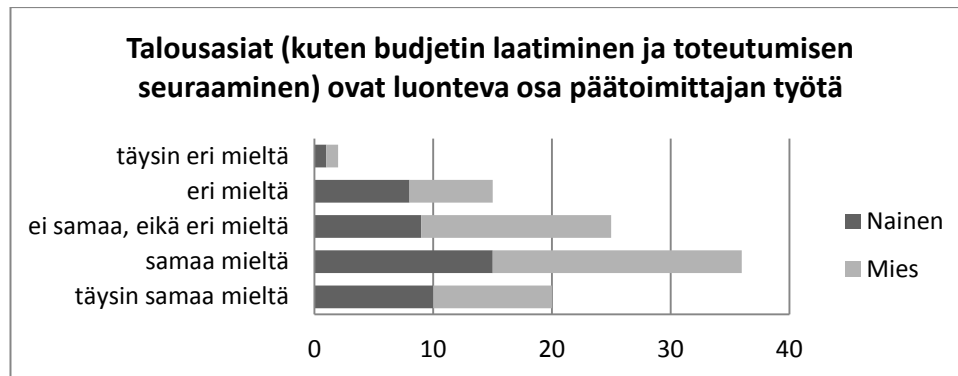

Puolet vastaajista on sitä mieltä, että päätoimittaja on ennen kaikkea journalisti, jolle ei talousasioiden pitäisi kuulua. Noin 15 prosentilla ei ole selkeää kantaa puolesta tai vastaan. Tästä huolimatta 58 prosenttia vastanneista päätoimittajista on sitä mieltä, että talousasiat ovat luonteva osa päätoimittajan työtä. Kun mukaan lasketaan ”ei samaa eikä eri mieltä” -vaihtoehdon valinneet, luku nousee jo selvästi yli 80 prosentin. Voineeko siis sanoa, että vastaajat pitävät taloutta osana paikallislehden johtamista, kunhan heidän itsensä ei tarvitse siihen liaksi puuttua? Täysin vastakkaisiakin mielipiteitä päätoimittajilta löytyy ja perusteluna on nimenomaan vastuu lukijoille.

Kuvio 3: Päätoimittaja on ennen kaikkea journalisti.

Kuvio 4: Talousasiat kuuluvat luontevana osana päätoimittajan työhön.

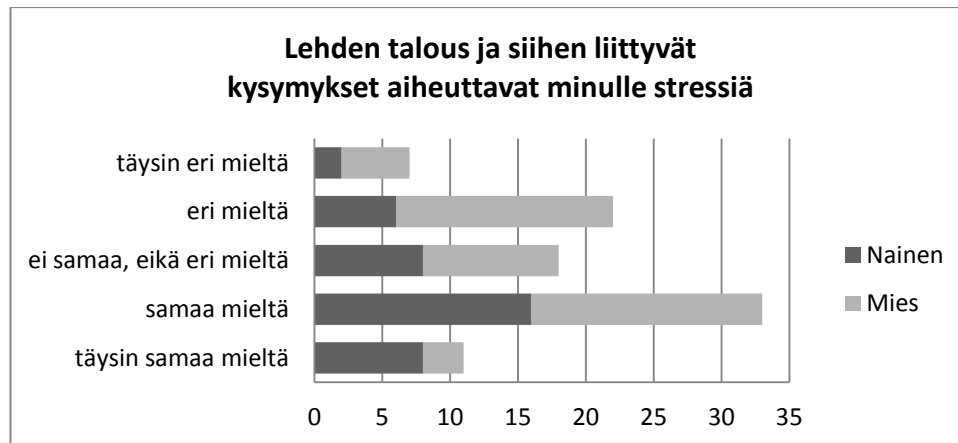
Kokonaisuuden hallinta on mielestäni ainakin paikallislehden aa ja oo. Jos päätoimittaja ei ole kiinnostunut lehensä taloudesta, niin haloo... mitä parempi taloudellinen tilanne lehdellä on, sitä riippumattomampi se on, tämän pitäisi innostaa päätoimittajaa hyvinkin talousasioihin, siis paikallislehdissä, joissa kuitenkin puhutaan vielä melko käsitettävissä olevista euromääristä. (Nainen, 57.)

Lähes puolet kyselyyn vastanneista ilmoittaa lehden talouteen liittyvien kysymysten aiheuttavan heille työssään stressiä ja vain pieni osa, yhteensä hieman runsas neljä prosenttia, pitää talousasioiden hoitamista työnsä parhaana puolena. Useimmilla päätoimittajista talouden aiheuttama stressi on vastausten perusteella hallittavissa, mutta rajumpiakin esimerkkejä on.

Kun menee hyvin, toimitusjohtaja puuttuu vähemmän. Eipä juuri muutoksia. (Mies, 53.)

Talousasiat kruunaavat ainaisen riittämättömyyden tunteen (Mies, 40).

Kuvio 5: Talous aiheuttaa päätoimittajalle stressiä.

Monet päätoimittajat toivat vapaissa kommenteissaan esille huolen siitä, että pikkupaikkakunnilla muuttotappiot syövät lehtien levikkiä ja ilmoittajilla ovat eurot entistä tiukemmassa. Tämä sekä omistajan suunnastasta tulevat paineet mahdollisimman hyvästä taloudellisesta tuloksesta kaventavat lehtien toimintamahdollisuuksia. Eräs päätoimittaja (nainen, 44) totesi, että hänen taloudellinen vastuunsa on kiristyvien tulostavoitteiden takia kasvanut, mutta työkalut ja keinot vaikuttaa vähenevät, kun yhä suurempi osa taloudellisista ratkaisuista, linjanvedoista ja työkäytännöistä siirtyy konsernissa tehtäviksi. Myös kaksi muuta päätoimittajaa nostivat esille päätöksenteon siirtymisen konsernitasolle ja samalla he esittivät huolensa siitä, ettei paikallisia olosuhteita oteta riittävästi huomioon ja lehden sisältö ei johtajia kiinnosta.

*Kustannuspaineet kasvavat ja vaativat tinkimään laadusta
(Nainen, 59).*

Valta ja vastuu menevät käsi kädessä. Moni haluaisi luopua vastuusta, mutta ei vallasta. Jos päätoimittaja haluaa valtaa myös toimituksen talousasioihin, seuraa sitä myös vastuu. Taloudellinen vastuu ei ole raskas kantaa, jos menee hyvin, mutta huonoa taloutta ei viitsisi kukaan taakkanaan kantaa. Olisi hienoa jakaa tulospalkkiota toimitukselle hyvinä aikoina, mutta todella ikävä lomauttaa tai irtisanoa huonoina aikoina. (Mies, 47.)

Useampi vastaaja mainitsee oman lehden talouden seuraamisen tärkeäksi osaksi päätoimittajan työtä, vaikka päätoimittajalla ei varsinaista päätäntävaltaa siinä

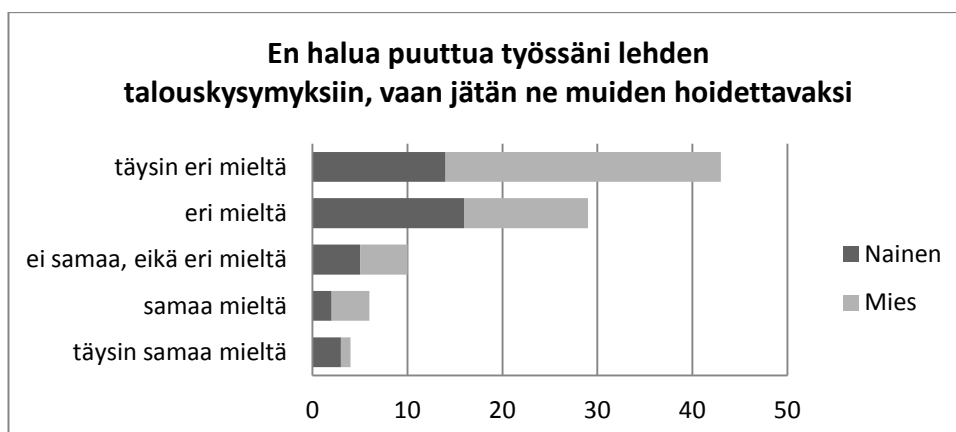

olisikaan. Tällöin mikään talouteen liittyvä asia ei tule yllätyksenä ja samalla se kehittää omaa talouselämän ymmärrystä, josta on hyötyä journalistisessa työssä.

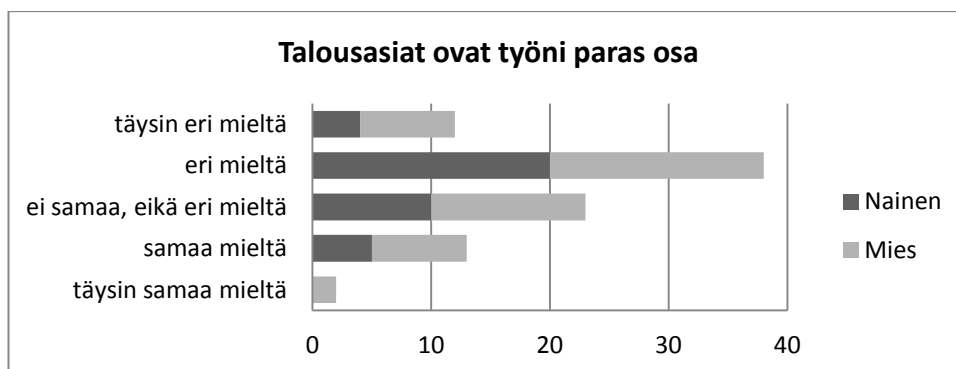
Suurin ongelma on ajankäytössä. Talouden kanssa käytetty aika on pois journalistiikan parissa käytetystä ajasta. (Mies, 40.)

Osa päätoimittajista ei kuitenkaan haluaisi vaivata itseään lehden talouskysymyksillä, vaan jättäisi ne mieluusti muiden hoidettavaksi. Toisaalta myös vastakkaisia näkemyksiä löytyy ja talous voi olla päätoimittajan työn paras osa, kuten kuvio 7 osoittaa. Suhtautuminen talousasioihin on todennäköisesti kytköksissä siihen, kuinka hyvin vastaaja talousasioita hallitsee. Myös lehden taloustilanteella on varmasti merkitystä: kun menee hyvin, työ on varmasti miellyttävämpää kuin silloin, kun joutuu taistelemaan jatkuvan jokaisesta eurosta.

Kuvio 6: En halua puuttua lehden talouskysymyksiin.

Kuvio 7: Talousasiat ovat työn paras osa.

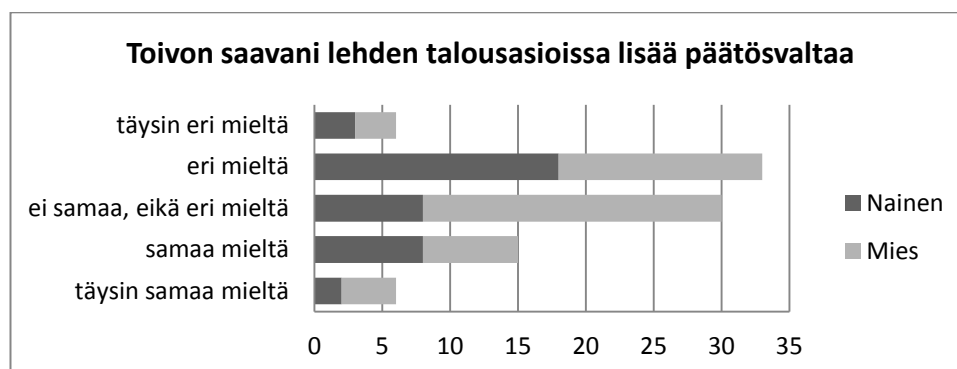

4.3.2 Erot sukupuolten välillä

Mies- ja naispäätoimittajat näkevät taloudellisen vallan hieman eri tavoin. Useimpiin väittämiin vastasi 40 naista ja 51 miestä. Väite ”talousasiat (kuten budjetin laatiminen ja toteutumisen seuraaminen) ovat luonteva osa päätoimittajan työtä” keräsi kuitenkin enemmän vastauksia. Naisilta niitä tuli 43 ja miehiltä 55. Muissa kysymyksissä heittoa oli korkeintaan yksi vastaus suuntaan tai toiseen.

Kyselyn perusteella näyttäisi siltä, että naispäätoimittajat ovat tyytymättömämpiä taloudelliseen päätösvaltaansa. Toisaalta he ovat myös miehiä useammin sitä mieltä, ettei taloutta ja journalismia tulisi yhdistää saman henkilön tehtäväksi. Tästäkin huolimatta he toivoisivat saavansa lisää päätösvaltaa.

Kuvio 8: Toiveissa suurempi taloudellinen päätösvalta

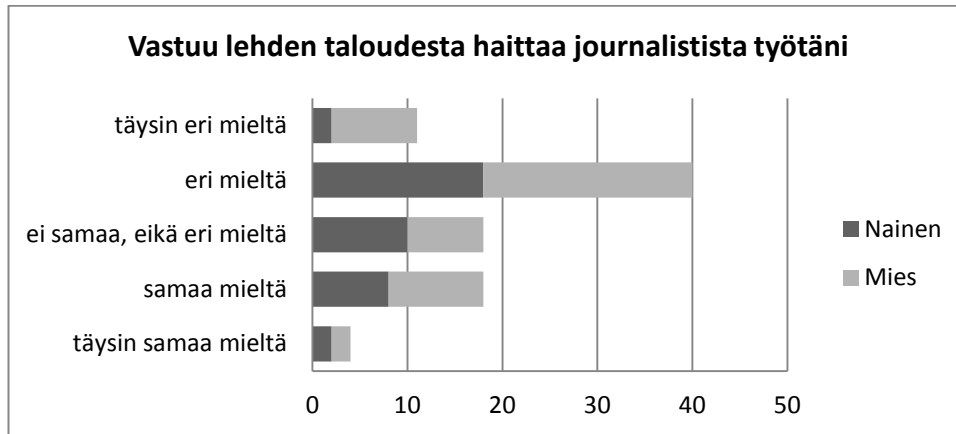

Miehistä noin kolme neljännestä on sitä mieltä, että hänellä on riittävästi päätösvaltaa. Naisista näin ajattelee vain vajaa 40 prosenttia, kun eri mieltä tai täysin erimieltä on 27 prosenttia vastaajista. Lisää päätösvaltaa toivoo kuitenkin vain neljännes naisvastaajista, siis vain hieman useampi kuin miehistä.

Noin 42 prosenttia naispäätoimittajista on sitä mieltä, ettei talousasioiden tulisi kuulua päätoimittajan tehtäviin. Miehistä näin ajattelee hieman vajaa 30 prosenttia. Talous myös aiheuttaa naisille huomattavasti useammin stressiä kuin heidän mieskollegoilleen. Naisista 60 prosenttia on sitä mieltä, että talous aiheuttaa hänelle työssä stressiä, kun miehistä näin ilmoittaa karvan vajaa 40

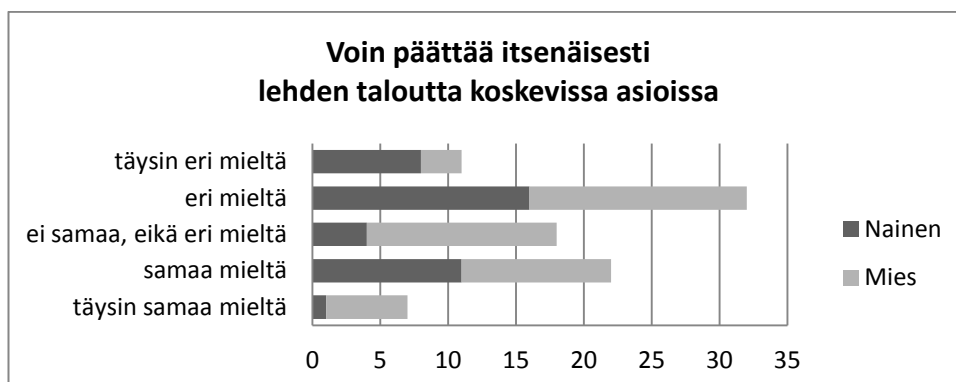
prosenttia. Sukupuolet ovat kuitenkin varsin yksimielisiä siinä, haittaako vastuu lehden taloudesta päätoimittajan journalistista työtä.

Kuvio 9: Taloudellisesta vastuusta on haittaa journalistiselle työlle.

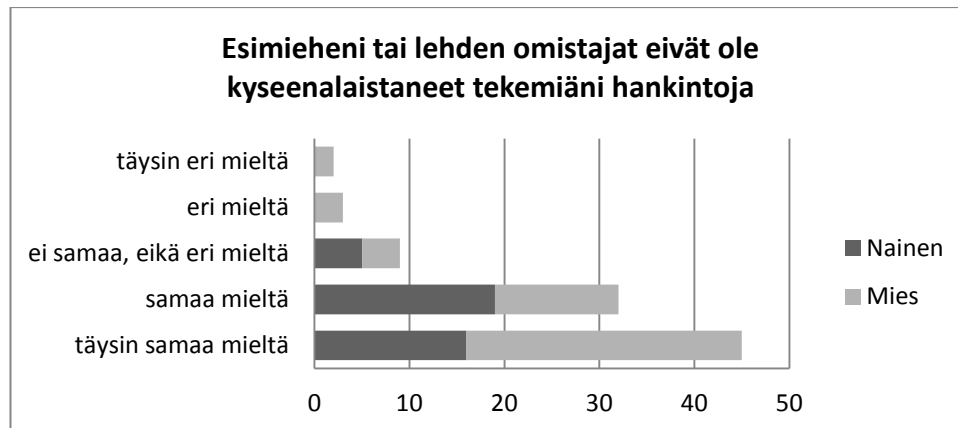
Naiset kokevat päätoimittajina, ettei heillä ole riittäviä mahdollisuuksia tehdä itsenäisiä päätöksiä lehdensä talouteen liittyvissä asioissa. Tätä mieltä oli 60 prosenttia vastaajista. Miehistä ajattelee samoin 38 prosenttia.

Kuvio 10: Mahdollisuus päättää itsenäisesti talousasioista.

Toisaalta muutamat miespäätoimittajat ovat joutuneet työssään tilanteeseen, jossa oma esimies tai lehden omistajat ovat kyseenalaistaneet päätoimittajan tekemiä hankintoja. Tällaisen vastauksen antoi yhteensä viisi miespäätoimittajaa eli kymmenisen prosenttia, kun naisista ei ollut tätä mieltä yksikään.

Kuvio 11: Esimiesten puuttuminen päätoimittajan tekemiin hankintoihin.

4.3.3 Omistajan vaikutus taloudelliseen valtaan

Lehden omistus pohjalla ei näyttäisi olevan yhtä selvää merkitystä vastaajien näkemyksiin kuin sukupuolella. Suurimmat erot ovat päätoimittajien kokemuksessa siitä, onko heillä riittävästi taloudellista valtaa.

Yhdistysten ja säätiöiden omistamien lehtien päätoimittajat ovat hyvin tyytyväisiä tilanteeseensa. Osakeyhtiöiden ja konsernilehtien päätoimittajat eivät näe asiaa yhtä hyvänä. Niistä päätoimittajista, jotka määrittivät lehtensä omistus pohjan osakeyhtiöksi, on taloudelliseen päätäntävaltansa tyytyväisiä noin 71 prosenttia. Konsernilehdissä vastaava prosentti on vajaa 58 prosenttia. Konsernilehtien päätoimittajista kolmannes on lisäksi sitä mieltä, että talouskysymykset haittaavat heidän journalistista työtään. Heille aiheutuu siitä myös eniten stressiä, noin 55 prosentille vastaajista. Muissa omistusmuodoissa talous haittaa noin kymmenen prosentin journalistista työtä.

Yhtiörakenteen muutoksen takia asemani on muuttunut toisaalta parempaan, toisaalta huonompaan suuntaan, joten juuri nyt selkeää kantaa on vaikea sanoa. Päätoimittajan taloudellinen päätösvalta on kaksipiippuinen juttu, jos sinulla sitä on, se rajoittaa toimintaasi, mutta jos sinulla ei sitä ole, joku toinen tekee linjapäätökset eivätkä ne

välttämättä ole journalismin ja paikallisuuden kannalta myönteisiä.
(Mies, 52.)

4.4 Päätoimittaja journalistisen vallan käyttäjänä

Tätä kirjoitettaessa syyskuussa 2009 julkisuudessa käydään keskustelua puolueiden vaalirahoituksesta ja pääministeri Matti Vanhasen rakennustyömaalle mahdollisesti epäilyttävien tarkoituksellisten toimitetusta ”tuppeen sahatusta puutavarasta”. Koko vaalirahakeskustelun ajan yhtenä sivujuonteena on ollut keskustelu siitä, mistä ja miten media saa yhteiskunnallisista asioista uutisoida. Monet poliitikot ja yhteiskunnalliset vaikuttajat ovat pyrkineet suitsimaan toimittajia julkisesti ja kulisseitea journalisteihin on yritetty vaikuttaa varmasti tätäkin enemmän. Toimittajien journalistista valtaa siis kyseenalaistetaan jatkuvasti.

Paikallislehdissä toimituksen sananvapautta voivat yrittää rajoittaa ilmoittajat, lukijat ja tietolähteet. Pirjo Santonen (1985, 183) muistuttaa siitä, että usein paikalliset tietolähteet edustavat samalla myös paikallisia vallanpitäjiä. Pienillä paikkakunnilla päätoimittajat ja toimittajat törmäävät näihin samoihin ihmisiin jatkuvasti myös vapaa-ajallaan. Tällöin voi olla haastavaa erottaa työhön liittyvät asiat ja päätökset vapaa-ajan ihmissuhteista.

Aina paineet päätoimittajan journalistista linjaa kohtaan eivät tule yksinomaan lehtitalon ulkopuolelta. Painostus voi tulla myös lehden omistajien kautta. Tätä luonnollisesti ehkäisee se, jos paikallislehden pääomistajalla on kustantajan ja päätoimittajan kaksoisrooli. Omistajien ja toimittajien väliset sananvapauskiistat eivät ole lainkaan tavattomia ja niitä onkin kirjattu läpi paikallislehtien historian eripuolilta maata. (Santonen 1985, 183.)

Päätoimittajan tulee työssään nauttia kustantajan luottamusta. Luottamus saattaa mennä päätoimittajan oman epäasiallisen käytöksen takia, mutta ehkä

tavallisempaa on se, ettei päätoimittaja toteuta lehden linjaa omistajan toivomalla tavalla. Tällainen tilanne saattaa tulla esimerkiksi silloin, jos lehden omistajat tai hallitus haluaa lehden käsittelevän jotain tiettyä asiaa tai henkilöä tavalla, joka ei miellytä päätoimittajaa. Itse olen kuullut useammastakin tapauksesta, joissa päätoimittaja on vedonnut Journalistin ohjeissa painotettuun päätävävällän koskemattomuuteen eikä ole suostunut uutisoimaan kustantajan toivomalla tavalla. Tällaisessa tapauksessa on päätoimittajan työsuhde saatettu purkaa vedoten siihen, ettei päätoimittaja nauti enää omistajan luottamusta. Toisaalta myös päätoimittaja on saattanut itse lähteä, sillä hän on kokenut työskentelyilmapiirin liian vaikeaksi.

Päätoimittajien suhtautumista omaan journalistiseen valtaansa käsitellään seuraavissa alaluvuissa.

4.4.1 Osallistuminen journalistiseen työhön

Lähes kaikki kyselyyn vastanneista päätoimittajista kertoivat tekevänsä säännöllisesti kirjoitustyötä, siis kirjoittavansa muutakin kuin pääkirjoituksen. Vain viisi 92:sta vastasi kysymykseen kieltävästi eli he eivät osallistu juttujen kirjoittamiseen. Useimmat eli noin 90 prosenttia käyttävät työajastaan vähintään puolet juttujen ideointiin, haastatteluihin, kirjoittamiseen, valokuvaamiseen, kuvankäsittelyyn, taittoon ja muuhun journalistiseen työhön. 35 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että käytettävissä on riittävästi työaika ja 23 prosentilla aika riittää ainakin joskus. Jäljelle jäävä 42 prosenttia vastaajista toivoo journalistiseen työhön enemmän aikaa.

Suurin syy kiireeseen ja riittämättömyyden tunteeseen on liian niukat resurssit työmäärään nähden. Esimerkiksi pikkutoimituksissa varsin yleinen taittotyö syö aikaa kirjoittamiselta, kun uusia tekijöitä on palkattu harvoin, vaikka toimituksen työtehtävät lisääntyvät. Päätoimittajia rasittavat myös omien esimiesten ja

konsernin järjestämät erilaiset kokoukset ja palaverit, jotka vievät aikaa muilta tehtäviltä. Toimitukseen palaverin ajaksi jätetyt työt eivät katoa vaan niiden hoitamiseen nipistetään aikaa omasta vapaa-ajasta.

Henkilöhallinnon tehtäviä on todella paljon: sairaslomajärjestelyjä, juttukeikkojen organisointia, avustajiin yhteydenpitoa, lomajärjestelyjä, kuvien etsintää, kaluston huoltoa, KAIKKEA. Tämän lisäksi yhtymä järjestää kaikenlaisia palavereita ja istuntoja, joihin osallistuminen vie aina vähintään päivän. (Nainen, 39.)

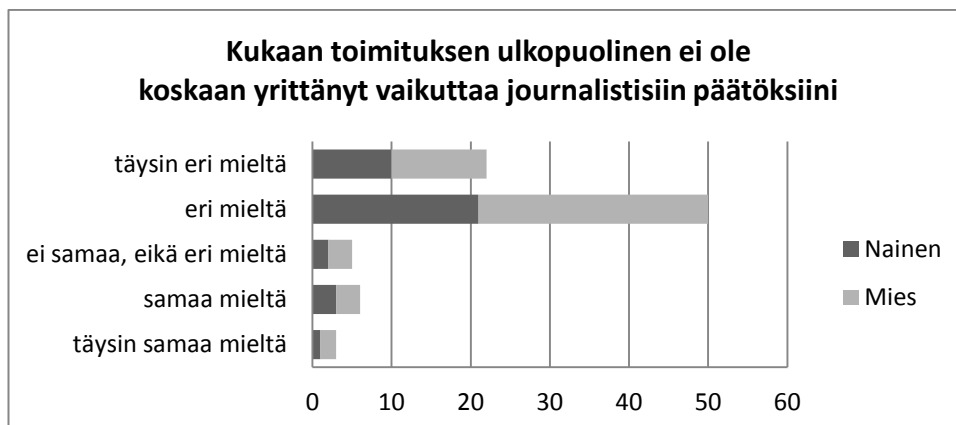
Muutamit kyselyyn vastanneet päätoimittajat katsoivat myös reilusti peiliin. He myönsivät kiireen taustalla olevan pitkälti oma kyvyttömyys organisoida ja arvottaa tehtäviä tärkeisiin ja vähemmän tärkeisiin.

Työn määrä vaihtelee, ja ajoittain on liian kiire. Toisaalta suunnitteluun panostamalla tilannetta voi parantaa. (Nainen, 50.)

4.4.2 Päätoimittajan sananvapaus

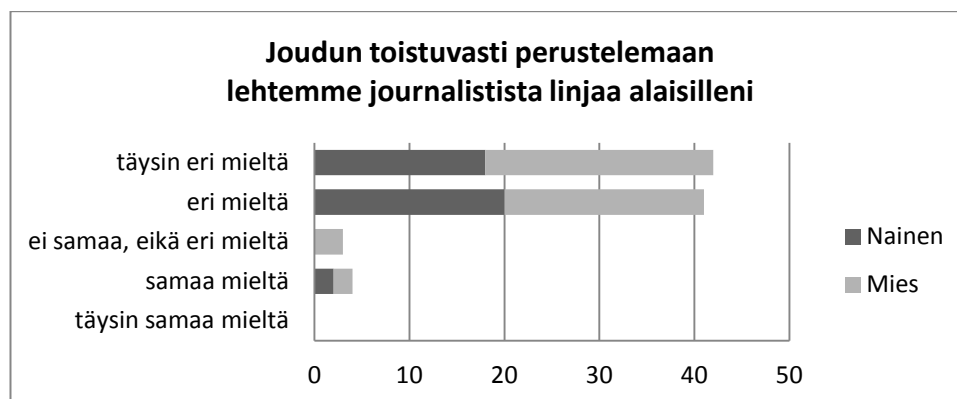
Tämän tutkimuksen kyselyyn vastanneista päätoimittajista 84 prosenttia kokee, että hänen journalistista päätösvaltaansa on yritetty joskus rajoittaa toimituksen ulkopuolelta. Sukupuolten välillä ei ole tässä eroa.

Kuvio 12: Journalistisiin päätöksiin pyritään vaikuttamaan.

Journalistista linjaa joutuu jatkuvasti perustelemaan sekä lukijoille, ilmoittajille että lehden ilmoitusmyynnille. Periaatteessa kaikki tietävät pelisäännöt, mutta niitä koetellaan jossain määrin koko ajan. Huonoimmin pelisäännöt tuntevat lukijat (erilaisten etu- ja muitten järjestöjen edustajat), ilmoittajat vähän paremmin ja oma myyntipuoli parhaiten. (Mies, 45.)

Kuvio 13: Alaisille asiat ovat selvempiä.

Päätöimittajat eivät koe journalistisen linjan perustelua ja testaamista kovinkaan vakavana ongelmana. Pikemminkin se nähdään oleellisena osana työtä.

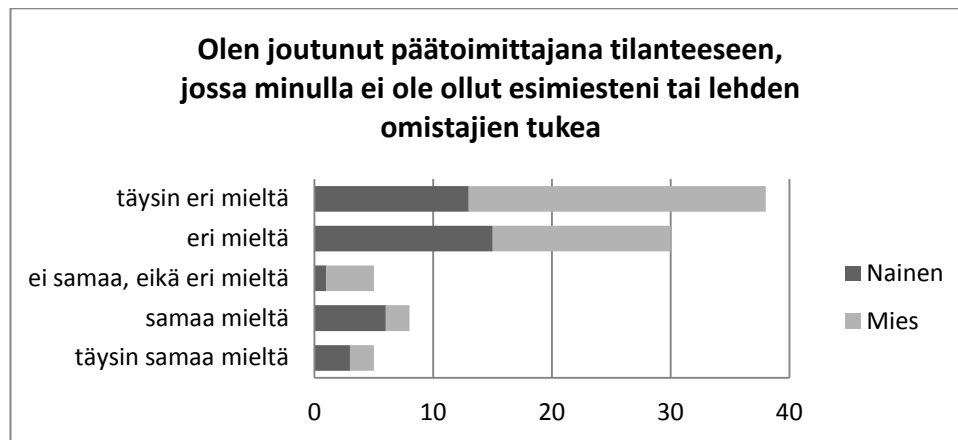
Jokaisen pitäisi joutua perustelemaan linjansa joka päivä, jotta linja pysyisi itsellekin kristallin kirkkaana. On monia tilanteita, yleisönosasto, konkurssihakemuksuutiset, kantaa ottavat pääkirjoitukset. Ei linjan perusteleminen tuota vaikeuksia, jos sellainen on ja toimii sen mukaisesti. (Mies, 53.)

Ikävän ihmisen maineen saa helposti, mutta kun se maine on, on linja suhteellisen helppo pitää. Joskus toimittajatkin sortuvat houkutteluun, kun on tarve suosia tai muuten nuoleskella omia etupiirejä ja/tai tuttuja ihmisiä. (Mies, 45.)

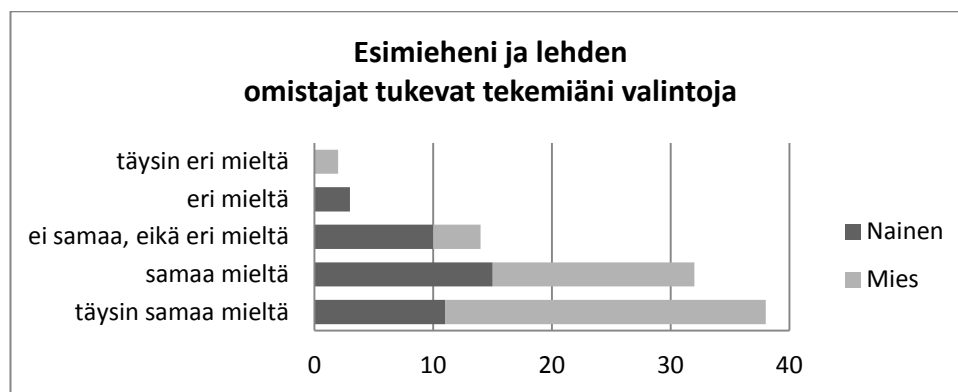
Stressaavaa tilanteesta tulee silloin, kun omat esimiehet tai lehden omistajat eivät ole päätöimittajan takana. Lähes 15 prosenttia päätöimittajista kertoo olleensa joskus tilanteessa, jossa häneltä on puuttunut oman esimiehen tai lehden omistajan tuki. Naisista tällaiseen tilanteeseen on joutunut yhdeksän vastaajaa, miehistä vain neljä. Omat alaiset sen sijaan eivät juuri kyseenalaista päätöimittajan journalistisia päätöksiä (Kuvio 13). Tai ainakin he tekevät sen niin, ettei päätöimittaja ole tietoinen asiasta.

Kuvio 14: Päätoimittajalta puuttunut esimiesten tai omistajan tuki.

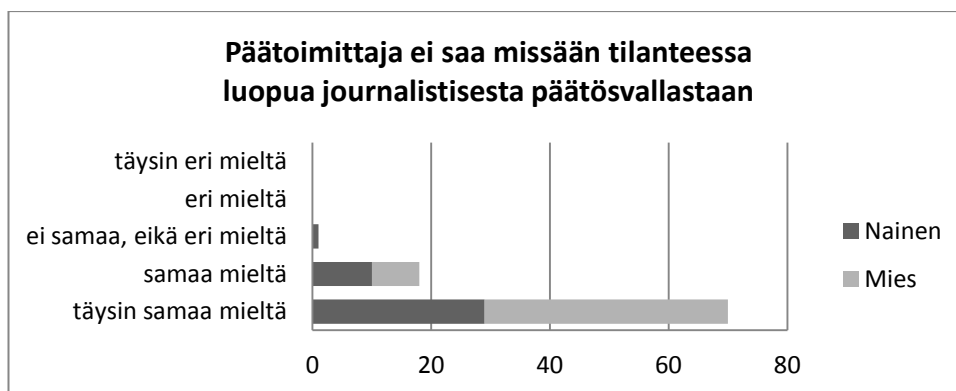

Kuvio 15: Esimiehet ja omistajat tukevat päätoimittajan tekemiä valintoja.

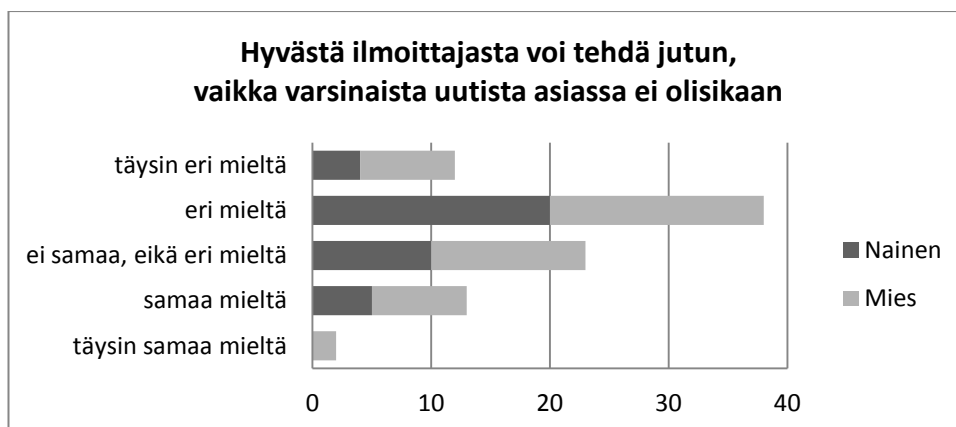

Päätoimittajana toimivat naiset pitävät talouden ja journalistisen sisällön hieman tarkemmin erillään toisistaan. Molemmat sukupuolet ovat vahvasti sitä mieltä, ettei päätoimittaja saa luopua journalistisesta vallastaan missään tilanteessa. Miehet ovat kuitenkin hieman valmiimpia tekemään hyvää ilmoittajasta juttua, vaikkei siihen varsinaista uutista sisältyisikään.

Kuvio 16: Journalistisesta päätösvallasta ei saa luopua.

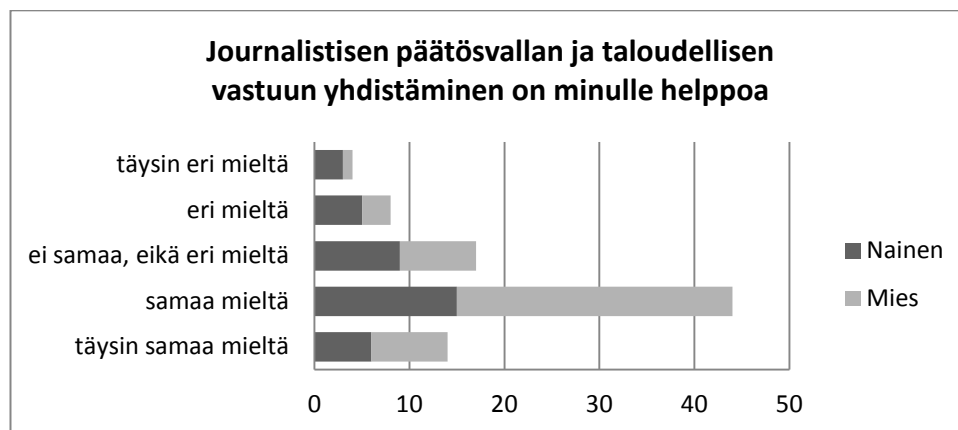
Kuvio 17: Hyvästä ilmoittajasta voi tehdä jutun, vaikkei uutista olisikaan.

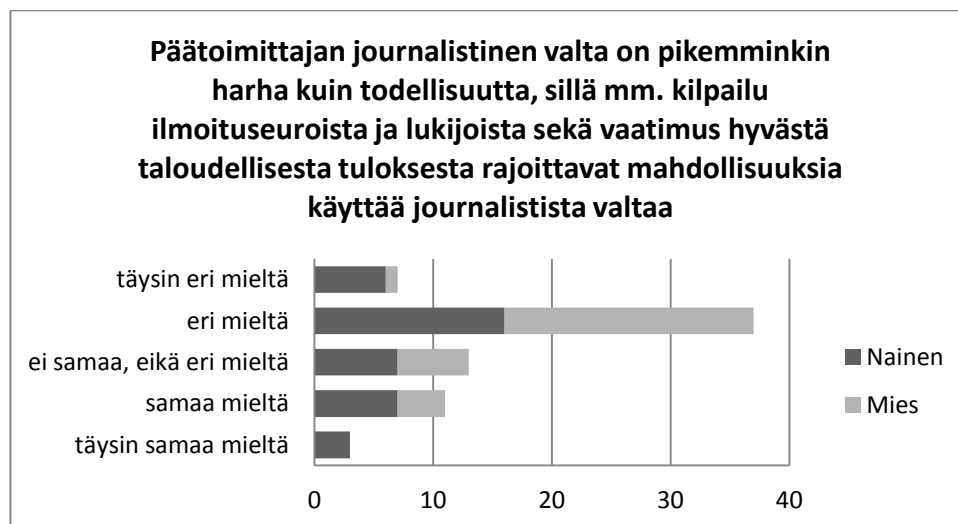
Esimerkiksi kova kilpailu aiheuttaa tilanteita, joissa journalistiset kriteerit ja talous joutuvat törmäyskurssille ja jutuista voi hioutua kaikista terävin kärki. Päätöimittäjät joutuvatkin aina silloin tällöin kertomaan sidosryhmille, miten paikallislehden linja eroaa samalla alueella ilmestyvästä ilmaisjakelulehdestä.

Naiset kokevat journalismin ja talouden yhdistämisen mieskollegoitaan haastavammaksi. Miehistä 75 prosenttia pitää näiden yhdistämistä helppona, mutta naisista vain 55 prosenttia on tätä mieltä. Neljännes naisista myös uskoo, että päätöimittäjän journalistinen valta on lopulta vain harhaa, sillä talous vaikuttaa päätöksiin joka tapauksessa. Miehistä tällä kannalla on alle 10 prosenttia.

Kuvio 18: Journalistisen vallan ja taloudellisen vastuun yhdistäminen.

Kuvio 19: Onko journalistinen valta todellista vai harhaa?

4.4.3 Omistuksen vaikutus journalismiin

Lehden omistajalla näyttäisi olevan yhteys päätoimittajan kokemukseen omasta journalistisesta vallastaan. Vastausten perusteella voi todeta, että konsernilehtien päätoimittajiin kohdistuu vähiten vaikutusyrityksiä. Suuressa firmassa päätoimittajan on ehkä helpompi vetäytyä journalistisen koskemattomuuden suojaan, sillä kaukana olevat esimiehet eivät todennäköisesti ole niin

kiinnostuneita paikallisista kärhämistä, joten heistä ei ole päätoimittajan hiillostajille apua.

Journalismi menee talouden edelle, siinä konserni on tukena. Sävyeroista voi tietysti aina kiistellä. En väitä, etteikö suuren ilmoittajan tekemisistä kirjoitettaessa mietittäisi asioita tarkkaan. Väitän kuitenkin, että kaikissa tärkeissä asioissa journalismi tulee ensin. Kilpailutilanteessa, jossa kilpailija ei noudata hyvää lehtimiestapaa voi ilmoitusmyynti kärsiä siitä, että itse sitä noudattaa, eikä suostu tekemään mainosjuttuja. Toisaalta lehden omaa linjaa osataan myös arvostaa. Sekin ymmärretään, että ison konsernin lehti ei voi toimia miten vaan. Konserni vahvistaa journalismia. (Mies, 45.)

Osakeyhtiöissä työskentelevät päätoimittajat ovat kohdanneet eniten tilanteita, joissa heiltä on puuttunut esimiestensä tuki. Yhdeksän eli neljännes työpaikkansa osakeyhtiöksi nimeävistä päätoimittajista on tämän työssään kokenut, mutta muista yhteensä vain neljä. Tosin myös säätiöiden ja yhdistysten omistamien lehtien tilanteissa on eroja. Niissä työskentelevistä päätoimittajista puolet kertoo esimiesten tuen puutteesta ja puolet on saanut aina tukea.

4.5 Työviihtyvyys ja siihen vaikuttaminen

Tämän tutkimuksen kyselylomakkeessa työviihtyvyyttä kartoitettiin seitsemällä monivalintakysymyksellä sekä seitsemällä avoimella kysymyksellä.

Monivalintakyselyssä vastausvaihtoehtoina oli aina, yleensä, en osaa sanoa, satunnaisesti sekä ei/en koskaan.

Kyselyn mukaan päätoimittajat viihtyvät työssään paineista huolimatta hyvin. 12 prosenttia vastaajista kertoo viihtyvänsä työssään aina. Yleensä viihtyviä on 85 prosenttia ja vain kaksi vastaajaa valitsi ”satunnaisesti”-vaihtoehdon. Miehet näyttäisivät olevan työhönsä naisia tyytyväisimpiä. Myös vastaajan iällä on merkitystä, sillä kaikki ”aina”-vaihtoehdon valinneet ovat 45 vuotta täyttäneitä.

Voi kuitenkin olettaa, että aina työssään viihtyvien työviihtyvyyteen vaikuttaa enemmän elämäntilanne yleensä kuin pelkkä ikä.

Alanvaihtoa on satunnaisesti harkinnut puolet vastaajista, mutta myös ”en koskaan” -vastanneet muodostavat suuren joukon, yhteensä 41 prosenttia. Myös näissä vastauksissa näkyy se, että miehet ovat hieman naisia tyytyväisempiä. Kysymys työpaikanvaihtohalukkuudesta tarjosi samanlaisia vastauksia.

Työpaikan työilmapiiriä arvioitaessa päätoimittajat eivät anna siitä yhtä hyvää arviota kuin omasta työviihtyvyydestään. 78 prosenttia vastaajista arvioi ilmapiirin olevan yleensä hyvä, mutta kuusi päätoimittajaa kertoo sen olevan hyvä vain satunnaisesti tai ei koskaan. Naisten ja miesten näkemyksissä ei ole eroa, eikä vastaajan iällä ei ole tässä kysymyksessä vaikutusta, mutta kaikki tähän kysymykseen ”aina” vastanneet työskentelevät konsernilehdissä.

Omia ja työnantajan keinoja työviihtyvyyden parantamiseksi arvioitaessa vastausten hajonta oli aiempia kysymyksiä suurempi. 80 prosenttia päätoimittajista oli sitä mieltä, että päätoimittajalla on aina tai yleensä mahdollisuuksia edistää työviihtymistä. Päätoimittajan omien esimiesten mahdollisuuksiin oli uskoa noin puolella vastaajista. Naiset olivat skeptisempiä omien vaikutusmahdollisuuksiensa suhteen ja noin 40 prosenttia ei uskonut pomojenkaan keinoihin. Nuorimmat päätoimittajat uskovat omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa, mutta esimiesten keinoihin heiltä ei juuri uskoa herunut. Puolet päätoimittajista uskoo edistävänsä muiden työviihtyvyyttä omalla toiminnallaan, mutta 32 prosenttia valitsi tässä kysymyksessä ”en osaa sanoa”-vaihtoehdon.

4.5.1 Syyt alanvaihdon takana

Kun päätoimittajia pyysi erittelemään tarkemmin syitä, miksi he eivät viihdy tai viihtyvät työssään, moni mainitsi ensimmäisessä kysymyksessä luovan työn

raskauden sekä sen, ettei työstä pääse eroon edes maitokaupassa. Työn vapaus, vaihtelevuus ja hyvä työyhteisö olivat puolestaan niitä syitä, jotka saavat jaksamaan.

Monet päätoimittajat ovat harkinneet tai harkitsevat alan tai työpaikan vaihtamista uusien haasteiden ja vaihtelun toivossa. Pitkän työuran samassa lehdessä tehnyt päätoimittaja ei koe, että hänellä olisi työhönsä enää kovin paljoa annettavaa ja toisaalta hänellä voi olla myös tunne, että kaikki on jo nähty. Kiire, luovan työn raskaus ja muut työpaineet nimettiin syyksi mahdolliseen työpaikan tai alan vaihtoon 14 kertaa. Seitsemän mainintaa sai huono työilmapiiri tai esimiehet. Samaan ryhmään olisi voinut niputtaa myös kaksi mainintaa saaneen arvostuksen puutteen. Päätoimittajien ongelmana ei ole pelkästään se, etteivät kollegat ja esimiehet arvosta päätoimittajan työtä, vaan myös ympäröivä yhteisö voi syyllistyä samaan.

Kolme päätoimittajaa kertoi kaipaavansa journalistiseen työhön. Jo aiemmin tässä tutkimuksessa, päätoimittajien ajankäyttöä ja ajan riittävyyttä käsiteltäessä, nousi esille se tosiasia, että kaikilla päätoimittajilla ei ole niin paljon aikaa journalistiseen työhönsä kuin mitä he toivoisivat.

Taulukko 4: Mahdollisia syitä alan tai työpaikan vaihtamiseen

Syitä alan tai työpaikan vaihtojatuksiin	
Uudet haasteet / vaihtelu	36
Työpaineet (esim. kiire, henkinen raskaus)	14
Työilmapiiri / esimiehet	7
Pienen paikkakunnan ongelmat	4
Kaipuu journalistiseen työhön	3
Arvostuksen puute	2

4.5.2 Työyhteisö auttaa jaksamaan

Työyhteisö sai ylivoimaisesti eniten mainintoja, kun päätoimittajia pyydettiin listaamaan työviihtyvyyteen myönteisesti vaikuttavia asioita. Yhtä selväksi kakkoseksi nousi 26 mainintaa saanut toimittajan työn monipuolisuus ja mielenkiintoisuus.

Päätoimittajat arvostavat myös rakentavassa hengessä annettua palautetta. Palautteen antajiksi nimettiin niin lukijat, työkaverit kuin esimiehetkin. Tieto siitä, että muut arvostavat tekemääsi työtä, koettiin päätoimittajien keskuudessa tärkeäksi. Yksi työnantajien keino osoittaa arvostusta on päätoimittajan palkka, joka on nostettu taulukossa 5 omaksi kohdaksi.

Edellä mainittujen asioiden lisäksi kolme päätoimittajaa pitää tärkeänä myös sitä, että heillä on työssään mahdollisuus vaikuttaa asioihin, muun muassa uutisaiheillaan.

Taulukko 5: Mikä edistää työviihtyvyyttä.

Mikä vaikuttaa työviihtyvyyteen myönteisesti?	
Tiimihenki / työyhteisö	51
Mielenkiintoinen, monipuolinen, luova työ	26
Palaute	16
Saavutetut tavoitteet	14
Työn vapaus / itsenäisyys	12
Juttukeikat, lukijat, yhteistyökumppanit	7
Työnantaja	6
Haasteet, uuden oppiminen	5
Palkka	4
Vaikuttamismahdollisuudet	3

Työilmapiiri on merkittävässä osassa myös listattaessa työviihtyvyyteen kielteisesti vaikuttavia asioita. Sen ohi kiilaa kuitenkin kiire ja vaikeus saada sijaisia toimituksen työpaineita helpottamaan. Työilmapiirin ongelmiksi päätoimittajat listasivat muun muassa turhien marisijat, työtekijöiden väliset kiistat, epätasaisesti jakautuvat työtehtävät ja puutteellisen vastuunkannon. Tämä kasaa työpaineita epätasaisesti ja ylityöt väsyttävät niin päätoimittajan kuin toimittajatkin. Esimiehet saavat moitteita alaistensa epätasa-arvoisesta kohtelusta, liian tiukoista tulosvaatimuksista ja ”ymmärtämättömästä etäjohtamisesta”. Rungas kymmenkunta päätoimittajaa mainitsi kireän talouden ja kilpailutilanteen työviihtyvyyttä vähentäväksi tekijöiksi. Toisaalta eräs päätoimittajista kertoi kilpailutilanteen parantaneen työpaikan ilmapiiriä.

Päätoimittajat kokevat ajoittain myös riittämättömyyden tunnetta ja toisaalta työ ei tunnu enää tarjoavan uusia haasteita ja onnistumisen tunnetta.

Riittämättömyyden tunnetta vahvistaa se, jos työstä saatava palaute on epäasiallista tai sitä ei tule ollenkaan. Erityisesti esimiesten kannustuksen ja hyvin tehdystä työstä saatavien kiitosten puuttuminen syövät paikallislehtipäätoimittajien työviihtyvyyttä. Päätoimittaja voi lisäksi kokea olevansa työssään hyvin yksinäinen, varsinkin jos esimiesten kanssa on erimielisyyksiä. Merkityksetöntä ei ole myöskään paikkakunnan yleinen ilmapiiri.

Taulukko 6: Mikä vaikuttaa päätoimittajien mielestä työviihtyvyyteen kielteisesti.

Mikä vaikuttaa työviihtyvyyteen kielteisesti?	
Kiire, sijaisten puute	28
Työilmapiiri, turhat marisijat	27
Kireä talous, kilpailutilanne	13
Työpaineet, ylityöt, väsyminen	12
Esimies	11
Riittämättömyyden tunne, leipääntyminen	6
Arvostuksen puute (palaute, palkka)	6
Paikkakunnan alavire	3
Pienet ympyrät, yksinäisyys	2

Päätoimittajien nimeämät konkreettiset keinot oman työpaikan ilmapiiriin ja työntekijöiden viihtyvyyden parantamiseksi voidaan oikeastaan tiivistää kolmeen kohtaan. Päätoimittajat peräänkuuluttavat

- yleistä työtaakan helpottamista lähinnä lisäväkeä ja avustajia palkkaamalla,
- kannustavaa palautteenantoa sekä toisen persoonan ja työpanoksen arvostamista ja
- työntekijöiden yhteishengen nostatusta esimerkiksi virkistykseen merkeissä tai yhdessä tehtävällä työn suunnittelulla. Tähän kytkeytyy myös työnantajan suuntaan esitetty toive panostamisesta työntekijöiden työkyvyn ylläpitoon esimerkiksi tyky-toiminnan kautta.

Parissa lomakkeessa mainittiin myös työtilojen ja -välineiden epäkäytännöllisyys ja vanhanaikaisuus, mikä haittaa viihtyvyyttä. Kyselyn rajuimmat ehdotukset työviihtyvyyden parantamiseen olivat koko lehden lakkauttaminen ja 30 vuotta samassa työpaikassa olleiden työntekijöiden vaihtaminen nuorempiin.

Puolet päätoimittajista on sitä mieltä, että konsernin ylimmän johdon ja omistajien merkitys työviihtyvyydessä on ratkaisevan suuri tai melko suuri. Perusteluiksi nimettiin muun muassa omistajan taholta tulevat taloudelliset toimintaedellytykset ja vaatimukset. Vähäisenä ylimmän johdon roolia pitää noin neljännes vastaajista ja vajaa kuutisen prosenttia ei näe omistajalla olevan minkäänlaista merkitystä oman työpaikkansa viihtyvyyden parantamisessa. Näitä näkemyksiä perusteltiin muun muassa toimituksen ja johtoportaan fyysisellä etäisyydellä.

Lähes viidennes päätoimittajista näkee omistajatahon merkityksen kohtuulliseksi, mutta merkitys vaihtelee kokonaistilanteen mukaan. Käytännössä tämä tarkoittaa, että suurten linjausten muodossa johdolla on paljon valtaa vaikuttaa siihen, miten asiat näyttävät työpaikoilla. Käytännössä, päivittäisessä toimitustyössä konserni tai omistaja kuitenkin harvoin näkyy millään tavalla. Näin ainakin

silloin, kun toimituksen toimintaedellytykset ovat kohtuullisella tasolla ja päätoimittaja kokee nauttivansa esimiestensä luottamusta.

Muutamit päätoimittajakyselyyn vastanneet nostivat esille sen, että paikallislehden päätoimittajuus on 24/7-työ, mikä tekee työstä välillä varsin raskaan. Pienillä paikkakunnilla sama koskee tosin myös toimittajia, jotka mielletään toimittajiksi, vaikka he viettäisivätkin ansaittua vapaapäivää. Päätoimittajilla on harvoin määriteltynä selkeää työaika, joten he ovat rivitoimittajia enemmän kiinni työssään. Myös vastuu painaa ja työasiat vaivaavat mieltä vapaa-ajalla.

Pienen yhteisön ja kriittisen journalismin yhdistäminen voi olla hankalaa. Eräs päätoimittaja toteaaakin, ettei pikkulehden päätoimittaja voi ”mellastaa kuin elefantti posliinikaupassa” (Mies, 35). Työn erottaminen muusta elämästä onkin mahdotonta.

Paikallislehti elää tiiviissä vuorovaikutuksessa lukijoiden kanssa. Lukijat ovat jumppakavereita, lasten luokkakavereiden vanhempia, naapureita, puolison työkavereita... Se tuo vastuuseen oman vivahteensa. On paljon helpompi uutisoida raflaavan revittelevästi puukotuksesta, jos ei tunne uhrin perhettä. (Nainen, 42.)

4.6 Päätoimittajan suhde työhönsä

Vielä 1950-luvulla oli varsin tavallista, että paikallislehdessä oli yksi ainoa toimittaja, ja hänkin hoiti tehtävänsä sivutoimisena. Sivutoimisia päätoimittajia valittiin lehtiin vielä 1970-luvullakin, mutta 1980-luvulla päästiin jo siihen, että sivutoiminen päätoimittaja ei ollut enää ainakaan lehtensä ainoa toimittaja. (Santonen 1985, 196.) Nykyisin sivutoimiset päätoimittajat ovat harvinaisuus ja tällaiseen järjestelyyn päädytään lähinnä silloin, kun päätoimittajan ja lehden toimitusjohtajan tehtävät on keskitetty samalla henkilölle. Päätoimittaja saattaa

lisäksi jakaa työpanostaan useamman lehden kesken. Tämä tuo toimitustyön johtamiseen omanlaisensa ongelmat.

Kuten luvussa 2.2 todettiin, lehden toimitusta voi hyvin kuvata asiantuntijaorganisaatioksi, jonka johtaminen poikkeaa monen muun organisaation johtamisesta. Jorma Sipilä (1996, 52 - 57) esittää monia asiantuntijaorganisaation johtamiseen liittyviä ongelmia. Hän tuo esille myös näkemyksen, ettei asiantuntijaorganisaatiota olisi ylipäätään mahdollista johtaa. Sipilä nimeää asiantuntijat originelleiksi, persoonallisiksi, tunneherkiksi ja vaikeiksi, mutta myös mielenkiintoisiksi ihmisiksi. Tästä syystä heidän johtamisensa vaatii normaalia enemmän johtajan koko persoonallisuuden panemista likoon. Johtajaa auttaa tehtävässään myös se, että hänellä on vahva ammatillinen osaaminen ammattialueella eli paikallislehtien tapauksessa toimittajan työssä. Sillä voi jossain määrin kompensoida myös puutteita omissa henkilöjohtamistaidoissaan. Alaisten kannustaminen ja myönteisen palautteen antaminen nähtiin päätoimittajien keskuudessa yhdeksi keskeisimmistä hyvän päätoimittajan ominaisuuksista.

Toimittajien keskuudessa on ollut hyvin tavallista, että työtä pidetään pikemminkin elämäntapana kuin työnä. Vahva ammatillinen identiteetti kehittyy jo hyvin varhaisessa vaiheessa, mikä on nähtävissä vaikkapa alan opiskelijoiden keskuudessa oman alan töihin suuntautumisena jo ensimmäisenä kesänä sekä toimittajien varsin kattavasta järjestäytymisessä Suomen Journalistiliittoon.

58 kyselyyn vastanneista päätoimittajista ilmoitti olevansa enemmän journalisti kuin osa lehden pomoporrasta. Ensisijaisesti esimieheksi itsensä kokee 24 vastaajaa. Seitsemän valitsi ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon. Tämä on linjassa Sipilän (1996, 66) näkemyksen kanssa, että monet asiantuntijaorganisaation johtajista ovat myös itse asiantuntijoita. Sipilän mukaan tämä tulee esiin muun muassa siinä, että esimiehet puhuvat mieluummin kollegoista kuin alaisista.

Päätoimittajien oma asiantuntijatausta sekä se, että pienissä toimituksissa päätoimittajankin journalistinen panos on usein erittäin tarpeen, korostaa Sipilän (1996, 71) nimeämää producting manager -roolia eli suorittavan johtajan roolia. Tällainen esimies johtaa omalla esimerkillä ja osallistumalla myös itse yhteisen hankkeen tekemiseen. Sipilä nimittää suorittavaa johtajaa ryhmänsä ”kympiksi”.

Suomalaisia johdetaan edestä. Kannustava ja myönteinen johtaja saa porukan vaikka seisomaan päällään. Jos johtajaan suhtaudutaan kielteisesti, porukka ei varmasti aja sata lasissa. (Mies, 44.)

Toimittajan työtä pidetään perinteisesti hyvin itsenäisenä työnä. Työn itsenäisyys on seikka, jota myös useimmat paikallislehtien päätoimittajista pitävät työnsä parhaana puolena. Samalla itsenäisyys tuo työnjohtamiseen myös haastetta; yksityiskohtainen ohjaus ja valvonta eivät ole edes mahdollisia. Tässä johtajaa auttaa selkeä strategia, jonka alaiset ovat sisäistäneet. Tällöin asiantuntija osaa korjata itse toimintaansa siten, että sisäistetty strategia toteutuu. Tällainen ”tee-se-itse” -johtaminen ja sisäistetty strategia ovat johtamisen tehokkaimpia välineitä asiantuntijaorganisaatiossa. (Sipilä 1996, 75 - 76.)

Toimituksissa ”tee-se-itse” -johtamiseen päästään työyhteisön yhdessä tekemillä linjauksilla ja aktiivisella keskustelulla niin toimituksen sisällä kuin muun henkilöstön kanssa. Kun toimitustyölle on olemassa selkeä tavoite, joka on muutakin kuin vain täyttää viikoittain lehteen ilmoituksilta jäävät aukot, ja lehdelle on määritelty journalistinen linja, jota myös noudatetaan, työskentely toimituksissa on paljon jouhevampaa ja työilmapiiri viihtyisämpi.

Vaikka työyhteisö toimisikin hyvin itsenäisesti, päätoimittaja ei voi unohtaa rooliaan esimiehenä. Pekka Järvinen (2009, 71) vertaa esimiestä laivan kapteeniin, joka vaikka herätetään silloin, kun laiva on ajautumassa karille. Siinä tilanteessa kapteeni vastaa siitä, ettei niin pääse käymään. Myös päätoimittajan on oltava hereillä ja ryhdyttävä johtamaan tilannetta, jos työyhteisö ei pysty itse ratkaisemaan eteen tulevia ongelmia.

Journalistin ohjeissa painotetaan sitä, että tiedonvälityksen sisältöä koskevat ratkaisut on tehtävä toimituksessa journalistisin perustein eikä päätösvaltaa pidä missään tilanteessa luovuttaa toimituksen ulkopuolelle. Myöskään tiedonvälityksen rajoittamiseen, ohjaamiseen tai estämiseen ei tulisi suostua. (Journalistin ohjeet 2011.)

Päätoimittajien vastausten perusteella toimituksissa on varsin hyvin selvillä, kenellä paikallislehdissä on päätösvalta lehden sisällöstä. Vain kolme päätoimittajaa ilmoitti, että on joutunut perustelemaan lehden journalistista linjaa alaisilleen. Niitäkin tapauksia on melko vähän, joissa omistaja tai päätoimittajan esimies on kyseenalaistanut tehdyt linjanvedot. Tavallisimmin päätoimittaja joutuukin perustelemaan lehden journalistista linjaa asiakkaille – lukijoille, ilmoittajille tai muille sidosryhmille.

Ilmoittajilta ja osin myös lukijoilta tulee toiveita ja paineita tehdä juttuja, jotka eivät ole journalistisesti perusteltuja. Näiden toiveiden "torppaaminen" on lähes viikoittaista, välttämätön mutta ikävä osa työtä. (Mies 40.)

Toisaalta sen, että lehden linjaa täytyy säännöllisesti perustella, voi nähdä myös hyödyllisenä.

Jokaisen pitäisi joutua perustelemaan linjaansa joka päivä, jotta linja pysyisi itsellekin kristallinkirkkaana. Ei linjan perusteleva tuota vaikeuksia, jos sellainen on ja toimii sen mukaisesti. (Mies, 53)

Linjan ottaminen, sen pitäminen ja tarvittaessa myös perusteleva on osoitus siitä, että päätoimittaja on ottanut itselleen journalistisen päätösvalan, joka hänelle kuuluukin. Eräs kyselyyn vastanneista totesi päätoimittajan taloudellisen vastuun tarkoittavan nimenomaan sitä, että ilmoitus- ja toimituksellinen aineisto pysyvät lehdessä selvästi erillään. Niiden sekoittuminen tarkoittaa hänen mielestään linjattomuutta. Hän tiivistää näkemyksensä journalistisen linjan tarkoituksesta seuraavasti:

Journalistinen linja on tarkoitettu kohtelevaan ihmisiä, lukijoita ja myös ilmoittajia tasapuolisesti. Ilmoittajat kyllä osaavat itse erottaa milloin joku asia on jutun väärä. Jos joku ei ymmärrä, sen selittäminen ei pitäisi olla ylivoimaista. (Mies, 53.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Valta ja viihtyminen

Päätoimittajien vastausten perusteella työviihtyvyyteen ei näyttäisi juurikaan vaikuttavan se, kuinka paljon päätoimittajalla on taloudellista ja journalistista valtaa. Toki kokemus liian vähäisestä vallasta syö viihtymistä, mutta toisaalta päätoimittajat viihtyvät työssään pääsääntöisesti niin hyvin, että korrelaatio jää hyvin pieneksi.

Talouden ja journalismin yhdistäminen ei ole ongelmaton, mutta se on välttämätöntä. Moni päätoimittaja on sitä mieltä, että kokonaisuus on hyvä pitää omissa käsissä, koska silloin on helpompi hallita sekä taloutta että säilyttää journalistinen koskemattomuus. Toisaalta päinvastaisiakin näkemyksiä löytyi.

Monet kyselyyn vastanneista päätoimittajista olivat sitä mieltä, että hyvä journalismi ja riittävän terävä kynä ovat ne kulmakivet, joihin lehden talouden on hyvä nojata.

En usko, että paikallislehdistä tingitään journalistisesta etiikasta ja journalismin riippumattomuudesta sen enempää kuin esimerkiksi isoissa maakuntalehdissä. Joskus näyttää, että isommat lehdet ovat jopa enemmän "rähmällään" mainostajien suuntaan. Toisaalta, olisi naiivia väittää, ettei talousnäkökulmalla olisi mitään vaikutusta journalismin sisältöön. Varmastikin joka lehdessä mietitään juttutyyppejä, teemasivuja yms., millä voitaisiin houkutella myös ilmoitusasiakkaita. Olisi kestävä ajatella, että journalismi eläisi jossakin umpiossa ja toimisi täysin riippumattomasti. Sellainen on pelkkää teoreettista horinaa. Tavallisilla journalistisilla valinnoillakin voi hyvinkin olla vaikutuksia ympäröivään maailmaan - tosin vaikutukset eivät useinkaan ole toimittajien hallinnassa. Lisäksi, mm. pääkirjoituksilla lehdet ottavat kantaa ympäröivään maailmaan, mihin ainakin implisiittisesti sisältyy tavoite muuttaa asiantiloja. Päivittäiseen uutistyöhön taloudelliset sidonnaisuudet eivät vaikuta, ainakaan meidän lehdessämme. (Mies, 33.)

Pyrkimyksessä hyvään journalismiin on puolestaan avainasemassa se, kuinka hyvin päätoimittaja ja muu toimitus on omaksunut esimerkiksi Journalistin ohjeet. Useampikin päätoimittaja totesi, ettei linjan pitäminen tai sen puolustaminen ole vaikeaa, jos on itse sisäistänyt journalismin eettiset periaatteet.

Johtavien paikallisten virkamiesten, tietyn puolueen tai pienen paikkakunnan suurten egojen kyseenalaistaminen on johtanut koviinkin ristiriitatilanteisiin. Kestävät journalistiset perusteet ja omistajan tuki auttoivat säilyttämään oman mielenrauhan ja työpaikan. Journalistin ohjeet on ristiriitatilanteissa hyvä ja riittävä ohjekirja. Meillä on moraalimme ja ohjeemme miten toimimme, eikä sitä painostus muuksi muuta. (Mies, 37.)

5.2 Tulosten vertailu Jyrkiäisen tutkimukseen

Jyrki Jyrkiäinen toteutti muutamia vuosia sitten Tampereen yliopiston Tiedotusopin laitoksen Journalismin tutkimusyksikössä tutkimushankkeen Journalistit muuttuvassa mediassa. Itse kysely Jyrkiäisen tutkimukseen toteutettiin keväällä 2007 ja tutkimusraportti julkaistiin noin vuotta myöhemmin. Jyrkiäinen selvitti tutkimuksessaan osittain samoja teemoja kuin paikallislehtien päätoimittajille suunnatussa kyselyssä käsiteltiin.

Päätoimittajatutkimuksessa kävi ilmi, että paikallislehtien päätoimittajat viihtyvät työssään. Päätoimittajista yli 97 prosenttia viihtyy aina tai yleensä. Jyrkiäisen (2008, 29) tekemän kyselyn mukaan 21 prosenttia journalisteista on erittäin tyytyväinen ja 63 tyytyväinen omaan työhönsä. Vaikka näiden kahden tutkimuksen kysymyksenasettelu on hieman erilainen, voinee sanoa, että päätoimittajat ovat pääsääntöisesti muita journalisteja tyytyväisempiä työhönsä.

5.3 Tutkimuksen ongelmia ja linjauksia tulevaan

Kyselyyn vastanneet päätoimittajat toivoivat, että kyselylomakkeessa olisi kysytty myös esimerkiksi päätoimittajien palkkaa sekä työpäivien pituutta. Molemmat ovat asioita, joiden kanssa päätoimittajat ovat varsin yksin. Suomalaiseen kulttuuriinhan kuuluu se, ettei toisten palkkoja kysellä. Päätoimittajien osalta tämä kuitenkin tarkoittaa sitä, ettei mistään saa tietoa siitä, minkä arvoinen oma työpanos oikeasti on.

Kyselyn toteuttaminen lomakkeella mahdollisti suuren vastaajajoukon tavoittamisen, mutta toisaalta se ei mahdollistanut pureutumista kovin syvälle. Avoimiin kysymyksiin saaduissa vastauksissa olikin helposti nähtävissä se, kuinka tärkeäksi vastaaja kyselyn mielsi ja paljonko hän oli käyttänyt aikaa vastaamiseen.

Lomakekyselyn ongelmana on myös se, etteivät vastaaja ja tutkija voi keskustella siitä, mitä tutkija haluaa jollain tietyllä kysymyksellä todellisuudessa kysyä. Myöskään tutkija ei voi kysyä vastaajalta, mitä tämä jollain tietyllä vastauksella tarkoittaa. Tässä tutkimuksessa vastaukset nostivat esiin uusia näkökulmia, joista taas olisi syntynyt jatkokysymyksiä. Niiden avulla tutkimuksen anti olisi todennäköisesti syventynyt entisestään.

6 JÄLKIKIRJOITUS

Tämän pro gradu -työn kysely toteutettiin keväällä 2009, mutta opinnäytteen viimeisteleminen venyi vuoden 2013 lopulle. Kuluneiden vuosien aikana mediakentässä onkin ennättänyt tapahtua paljon. Tässä luvussa luon lyhyen katsauksen alalla tapahtuneisiin muutoksiin sekä peilaan runsas neljä vuotta aiemmin annettuja vastauksia siihen, millaisia mietteitä paikallislehtipäätoimittajilla on vuoden 2014 alkaessa.

6.1 Talous myllerryksessä

Vuoden 2008 lopulla käynnistyi maailmanlaajuinen finanssikriisi, joka heijastui myös Suomeen. Siitä alkoi talouden epävarmuus, jonka ennustetaan jatkuvan edelleen vuonna 2014. Finanssikriisi on ollut nähtävissä mediamainonnassa. Markkinointiviestintään käytetyssä euromäärässä ei ole ollut viime vuosina suuria muutoksia, mutta painetut välineet ovat joutuneet häviäjän asemaan television ja verkkomedian kasvattaessa osuuttaan. Vuonna 2007 sanomalehtien osuus markkinointiviestinnän 1,5 miljardin euron kokonaispotista oli 42 prosenttia. Vuonna 2012 se oli enää 34 prosenttia yhteensä 1,4 miljardin euron kokonaissummasta. Samaan aikaan televisio oli onnistunut kasvattamaan prosentiosuuttaan 18:sta 21:een ja verkkomedia kahdeksasta prosentista 18:aan. (Mediamainonnan osuuksien kehitys 2007–2012.) Sanomalehtien liiton sivuille koostetusta taulukosta ei tosin käy selville se, onko sanomalehtien verkkomainonta mukana sanomalehtien luvuissa vai lasketaanko se osaksi verkkomediaa. MTV:n uutisissa todettiin 7. tammikuuta 2014, että printtimedian osuus mediamainonnasta oli 50,5 prosenttia vuonna 2012.

Talouden lähtiessä laskuun muutos näkyy paikallislehdissä yleensä viiveellä. Vaikka suuret yritykset jo kipristelisivät heikkenevien markkinoiden edessä,

pikkupaikkakunnilla talouden rattaat pyörivät vielä suurin piirtein entiseen malliin. Siksi talouskriisin vaikutukset eivät olleet vielä keväällä 2009 kovinkaan vahvasti nähtävissä paikallislehtikentässä. Toki jo silloin suurissa mediataloissa varauduttiin mahdollisesti eteen tuleviin heikompiin aikoihin, muun muassa ehdottamalla lomarahojen vaihtamista vapaiksi sekä tarjoamalla iäkkäimmille työntekijöille eläkepaketteja. Nämä liikkeet tehtiin kuitenkin sen jälkeen, kun päätoimittajat olivat jo vastanneet tämän opinnäytetyön kyselyyn.

Vuoden 2011 lopulla Suomen talouden kasvu lähestulkoon pysähtyi ja näkymät alkavalle vuodelle muuttuivat heikoiksi. Tämä sai myös mediatalot reagoimaan voimakkaasti. Toisaalta esimerkiksi Keskisuomalainen Oyj:llä vuoden 2012 liikevoitto oli 16,6 prosenttia liikevaihdosta. Vuoden 2013 yhdeksän ensimmäisen kuukauden liikevoitto olikin enää vain 9,5 prosenttia liikevaihdosta ja voitto ennen veroja putosi 2,9 miljoonaan euroon, kun se oli vuotta aiemmin 12,2 miljoonaa euroa. (Keskisuomalainen Oyj:n osavuositiedote.)

Suomen Journalistiliiton tekemän koosteen mukaan liitto oli vuonna 2012 mukana kolmessakymmenessä yhteistoimintaneuvottelussa. Niiden piirissä oli yhteensä 736 henkilöä ja 205 irtisanottiin. Esimerkiksi Alma Aluemedian yt-neuvotteluissa irtisanottiin 25 liiton jäsentä. Lisäksi vähennyksen myötä päättyi kymmenen määräaikaista työsuhdetta, 15 otti eropaketin, neljä jäi eläkkeelle ja kolme irtisanoutui itse.

Vuoden 2013 aikana mediatalojen yhteistoimintaneuvottelut ovat jatkuneet ja tulleet myös entistä lähemmäs paikallislehtiä. Keskisuomalainen Oyj ilmoitti syyskuun alkupuolella, että se aloittaa yt-neuvottelut paikallislehtiään kustantavassa Maakunnan Sanomat Oy:ssä. Neuvottelujen tuloksena paikallislehdistä vähennettiin yhteensä runsas 13 henkilötyövuotta ja ilmestymispäiviä karsitaan ainakin Sisä-Suomen Lehdessä.

Samaan aikaan kun mediamyynti on siirtynyt entistä enemmän sähköiselle puolelle, sanomalehtiä on kurittanut myös levikkien lasku. Vuosina 2003 ja 2004

yhteensä 172 sanomalehden kokonaislevikki oli noin 3,4 miljoonaa kappaletta. Vuonna 2005 lehtien määrä nousi 178:aan ja samalla myös kokonaislevikki kasvoi hieman. Siitä eteenpäin suunta on ollut kuitenkin alaspäin. Vuodesta 2008 vuoteen 2009 levikki tippui 79 000 kappaleella, mutta lehtien lukumäärä vain kahdella. Vuonna 2010 mukana oli 181 sanomalehteä, mutta vuotta myöhemmin enää 168. Samalla kokonaislevikki putosi 132 000 kappaleella ja vuoteen 2012 tultaessa jopa 176 000 kappaleella. Vuonna 2012 sanomalehtien kokonaislevikiksi ilmoitettiin 2,519 miljoonaa kappaletta. (Sanomalehtien liitto.)

Sanomalehtien levikkiä syövät ennen kaikkea ihmisten mediankäytössä tapahtuneet muutokset: ihmiset ovat siirtyneet kuluttamaan uutisia ja muuta mediasisältöä entistä enemmän internetistä. Samaan aikaan sanomalehtien tilaajakunta ikääntyy. Hannu Olkinuoran (2006, 30) mukaan sanomalehti voidaan jättää tilaamatta kotiin, jos se koetaan kalliiksi ja siinä on aineistoa, jota tilaaja ei tarvitse.

Paikallisuus on sanomalehtien valtti, mutta ei enää niiden yksinoikeus. Viime vuosina etenkin maakuntalehdissä ja Helsingin Sanomissa on ”itketty” runsaasti Yle-veron aiheuttamaa kilpailun vääristymistä, kun Yleisradiolle varmistetaan tietyt toimintaedellytykset verovaroin, vaikka ne kilpailevat samoista yleisöistä, joita kaupallinen media yrittää myydä ilmoittajille. Oma näkemykseni kuitenkin on, että Ylen rahoituksessa tehdystä muutoksesta pidetään suurempaa meteliä kuin olisi syytä. Valtakunnallisesti Yle on varmasti MTV:lle ja Helsingin Sanomille kova kilpailija, mutta alueellisesti Ylen aluetoimitukset jäävät selvästi vahvojen maakuntalehtien jalkoihin. Niillä on myös varsin rajalliset mahdollisuudet kilpailla ultrapaikallisella tasolla eli juuri siellä, missä paikallislehdet operoivat. Toisaalta ainakin joissakin maakuntalehdissä on levikkien laskiessa lähdetty kilpailemaan entistä enemmän paikallislehtien kanssa. Eräs päätoimittaja totesi vuoden 2014 alussa tekemässäni haastattelussa alueensa maakuntalehden panostavan myös paikalliseen uutisointiin ja revittelevän isoilla kuvilla. Aiheet tosin ovat sellaisia, jotka paikallislehti on uutisoinut jo viikkoa tai paria aiemmin.

Maakuntien reuna-alueilla maakuntalehdet ovat puolestaan saattaneet vähentää uutisointia, jolloin paikallislehdelle jää enemmän tilaa hengittää.

Sanomalehtien, ja erityisesti paikallislehtien, aiempaa vahvemmaksi kilpailijaksi näyttäisivät muodostuvan ilmaisjakelulehdet. Suurissa kaupungeissa ne ovat vakiinnuttaneet asemansa, mutta niitä on syntynyt myös maaseudulle ja alueellisiin keskuksiin. Olkinuoran (2006, 26) näkemyksen mukaan ilmaisjakelulehdet ovat usein hyvinkin paikallisia ja ilmoitusten kautta mukana arjessa. Päätoimittajakollegoiden kanssa käytyjen keskustelujen ja heidän kommenttiansa perusteella ilmaisjakelulehti tuntuu olevan monelle paikallislehti-ihmiselle suorastaan kirosana. Ne iskevät paikallislehtien perinteisesti hallitsemille alueille selvästi tilattavia lehtiä halvemmilla ilmoitushinnoilla ja nakertavat näin paikallislehtien jo ennestään supistuvia ilmoitusmarkkinoita. Samalla ne saattavat vaikeuttaa journalististen periaatteiden noudattamista paikallislehdissä, kun ilmaisjakelut opettavat asiakkaille, että ilmoituksella voi ”ostaa” myös jutun. Tämän totesi jo keväällä 2009 eräs kyselytutkimukseeni vastannut päätoimittaja.

Yrittäjille joutuu eniten perustelemaan sitä, miksi ei tee heistä juttuja. Monet eivät myös erota sanomalehden toimintatapoja ilmaisjakelulehden toimintatavoista, mikä aiheuttaa yhä enenevästi ihmetystä ilmoittajissa ja lukijoissa. (Nainen, 33.)

6.2 Päätoimittajien mietteitä

Jos olisin tehnyt pro graduni loppuyhteenvedon vuosi sitten, päätoimittajien mietteet ainakin oman lehden taloudesta olisivat todennäköisesti olleet toisenlaiset. Useampikin vuodenvaihteessa sähköpostikyselyyni vastanneista päätoimittajista totesi, että oman lehden taloustilanne näytti vielä vuoden 2013 alussa melko myönteiseltä. Vuoden päättyessä talous on kääntynyt monessa

lehdessä laskuun. Lehtien arvonlisävero on vaikuttanut levikkeihin jonkin verran ja Itellan jakelumaksuihin tekemät korotukset syövät kannattavuutta edelleen.

Eräs sähköpostikyselyyn vastannut päätoimittaja kommentoi lehtensä talouskehitystä seuraavasti:

Jos olisin vastannut vuosi sitten, olisi tilanne ollut vielä valoisa. Suuri muutos on tapahtunut 2012–2013, tilausmaksujen alv ja erityisesti Itellan tämän vuoden alusta tekemän 17 prosentin korotuksen vuoksi. Ja kun posti vielä on samalla huonontamassa jakeluaikatauluaan, niin sekin masentaa ihan hirvittävästi.

Paikallislehtikentällä on myös jo muutaman vuoden ajan ollut nähtävissä, että marketit vähentävät ilmoitteluaan tilattavissa lehdissä. Joissakin paikallislehdissä ei ole ollut esimerkiksi S- tai K-ryhmän päivittäistavara-kauppojen ilmoituksia enää pitkään aikaan. Ne ovat turvautuneet joko suoramainontaan, panostaneet sähköiseen markkinointiin tai siirtyneet ilmaisjakeluihin. Esimerkiksi Viiskunta-lehti, jonka päätoimittajana itse toimin, menetti S-marketin ilmoitukset vuodenvaihteessa paikkakunnalla ilmestyvälle ilmaisjakelulle.

Paikallislehdet käyvät ilmaisjakeluiden kanssa jatkuvaa hintakilpailua. Näyttäisi siltä, että ilmaisjakelulehdet pystyvät lyömään tilattavat lehdet usein, jos ilmoittaja on kiinnostunut pelkästä palstamillimetrin hinnasta. Tästä syystä monet paikallislehdet ovat pyrkineet nostamaan omaa profiiliaan erilaisilla mielikuvakampanjoilla. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla Paikallislehtikerho suunnitteli alueen lehtien käyttöön ilmoituksen, jossa muistutettiin lukijoita tilattavan lehden tärkeydestä ja puolueettomuudesta. On varsin tavallista, että paikallislehti pyrkii vetoamaan myös siihen, että tilattu lehti on haluttu ja tämän takia se myös varmemmin luetaan. Työ ei kuitenkaan ole helppoa.

Yleinen ilmapiiri on meillä se, että vain hinta merkitsee ilmoittajille. Lehteni on palkittu kahteen otteeseen Paikallislehtikilpailussa, joten sisällön pitäisi olla kohdillaan. Sillä ei kuitenkaan ole mitään merkitystä ilmoittaja-asiakkaalle.

Päinvastaisiakin esimerkkejä löytyy. On paikkakuntia, joilla omaa paikallislehteä selvästi kunnioitetaan ja sekä tilaajien että ilmoittajien arvostus sitä kohtaan on pysynyt vakaana. Tämä saattaa näkyä esimerkiksi siten, että paikallislehti valitaan vuoden yrittäjäksi.

Sähköpostikyselyyn vastanneet päätoimittajat eivät ole kokeneet, että olisivat joutuneet viime vuosina sen enempää painostetuiksi kuin aiemminkaan. Lehden journalistisiin päätöksiin on yritetty vaikuttaa esimerkiksi uhkaamalla tilauksen lopettamisella tai ilmoitusten antamisella kilpailijalle. Päätoimittajat eivät kuitenkaan koe, että vastaan olisi tullut erityisen ongelmallisia tapauksia.

Taloudellinen painostus on ollut lähinnä uhkaus tilauksen peruuttamisesta tai ihan todellinen lopettaminen. Toimituksellisesti on kyllä kylän jotkut satraapit yrittäneet jopa hallituksen jäseniin vetoamalla muuttaa yleisönosastokirjoitusten julkaisemista ja lieneepä päätoimittajan erottamistakin ehdotettu. Lehden hallitus on ollut kyllä tukena ja tiukkana ja jopa kiitellyt kriittisistä kirjoituksista.

Talouden kiristytessä voi kysyä, paljonko talous vaikuttaa journalismiin. Kun lehden talous on hyvässä kunnossa, on yksittäiset painostusyrietykset helppo sivuuttaa. Jos taloustilanne on se, että jokainen sisään saatu euro on kullanarvoinen, tekeekö päätoimittaja ratkaisunsa puhtaasti journalistisin perustein? Eräs entinen päätoimittaja kysyi minulta jo vuosia sitten luettuaan proseminarityöni, miten päätoimittaja voi olla journalistina riippumaton, jos on samaan aikaan toimitusjohtajana kainaloitaan myöten sitoutunut tuloksen tekemiseen. Keväällä 2009 toteutetussa kyselyssä eräs miespäätoimittaja myönsi, ettei kynä ole aina niin terävä kuin pitäisi.

*Joskus terävin kritiikki jää pois taloudellisen vallankäytön takia.
(Mies, 51.)*

Mielestäni sama kysymys heikkenevän talouden vaikutuksesta koskee myös journalistisia päätoimittajia, sillä useimmilla heistä on kuitenkin jonkinlainen vastuu tai ainakin huoli oman lehden taloudesta, vaikka heillä ei virallista

talousvastuuta olisikaan. Päätoimittajaa saatetaan painostaa myös oman talon sisältä, jos vastakkain ovat jonkun ilmoittajan vetäytyminen ja journalismi.

Sähköpostikyselyyni vastanneista päätoimittajista ne, joiden lehti on esimerkiksi kotiseutuyhdistyksen tai pienen yksityisen osakeyhtiön kustantama, totesivat, ettei omistaja ole asettanut päätoimittajan niskaan lisäpaineita, vaikka taloustilanne onkin heikentynyt. Lehden tulee toki olla kannattava, mutta omistajille hyvä journalismi on taloudellista voittoa tärkeämpää. Olisikin mielenkiintoista tutkia, onko tämä yleinen trendi vai sattumaa. Ja onko konsernilehtien päätoimittajilla vastaavia tuntemuksia vai onko pörssiyrityöiden linjana nipistää resursseja ja heikentää journalismia, jotta omistajien voitot voidaan maksimoida?

Jos keväällä 2009 tehty kysely tehtäisiin uudelleen nyt, vastaukset työviihtyvyyttä käsitteleviin kysymyksiin olisivat todennäköisesti ainakin osittain erilaisia.

Tässäkin vaikuttanee taloudellisten paineiden lisääntyminen.

Työn hyvät puolet ovat edelleen samoja: työn monipuolisuus, hyvä työyhteisö ja mahdollisuus vaikuttaa omaan työhönsä. Varsinaisessa tutkimuksessa en selvittänyt, kuinka moni päätoimittaja on ollut työuupumuksen takia sairaalomalla. Sähköpostikyselyni pienessä otoksessa heitä on peräti kolme. Toki masennus ja uupumus ovat sairauksia, jotka harvoin johtuvat vain jostain yksittäisestä asiasta. Päätoimittajan työ on kuitenkin hyvinäkin aikoina sen verran kuormittavaa, että työllä on varmasti suuri osuus kaikissa näistä sairaalomista. Aina ei ole kyse edes siitä, etteikö päätoimittaja viihtyisi työssään aidosti.

Jaksaminen on koetuksella joka ikinen päivä. Vuosi sitten olin 2 kuukauden burnout-lomalla. Edelleen taistelen asian kanssa. Viihdyn kyllä töissäni, mutta monenlaiset paineet vaikuttavat todella paljon jaksamiseen.

Päinvastaisiakin esimerkkejä löytyy. Jotkut päätoimittajat viihtyvät työssään erinomaisesti. Eräs päätoimittaja kuvaili omaa tilannettansa seuraavasti:

Olen viihtynyt erinomaisesti työssäni. Siitä kertoo sekin, että olisin päässyt jo eläkkeelle, mutta jatkan omasta halustani ja työnantajan toivomuksesta 65-vuotiaaksi.

Myös työjärjestelyt voivat auttaa jaksamaan. Eräs toimitusjohtaja-päätoimittaja kertoi, että hän on nauttinut, kun työnantaja antoi mahdollisuuden tehdä lyhyempää työviikkoa ja keskittyä aiempaa enemmän toimitusjohtajan tehtäviin. Myös eräs toinen toimitusjohtaja-päätoimittaja on siirtänyt vastuuta toimituksen arjen pyörittämisestä pois itseltään, vaikka onkin säilyttänyt lopullisen journalistisen päätösvallan itsellään.

Päätoimittajien jaksaminen on asia, johon omistajien tulisi kiinnittää huomiota. Jos päätoimittaja uupuu työssään, se heijastuu yleensä myös muuhun toimitukseen ja yleiseen työn jälkeen. Työterveystalon työhyvinvoinnin tutkimus- ja kehitysjohtaja Ossi Aura kirjoitti Taloussanomien blogissa elokuussa 2013 esimiehistä ja työn tuottavuudesta. Terveystalossa tehtyjen tuottavuusanalyysien mukaan 10–20 prosentin erot tuottavuudessa ovat tavallisia saman yrityksen eri yksiköiden välillä. Auran mukaan tiimeissä, joissa työt sujuvat, myös työhyvinvoinnin ongelmat ovat pienempiä kuin muualla ja sairauspoissaolot ovat matalalla. Eroja selittävät työntekijöiden työkyky ja työhalu. Auran mukaan esimiehen tärkeimpiä tehtäviä on vaalia alaistensa johtamisessa heidän työkykyään ja työhaluaan. (Aura 2013.)

Talouden kiristytessä ei siis saisi unohtaa työviihtyvyyttä ja jaksamista. Omistajien sekä esimiesten tulisi muistaa se, että työssä viihtyminen lisää tuottavuutta. Tuntuu, että valitettavan usein tämä kuitenkin unohtuu.

Kuka kysyy vakavissaan, mitä meille kuuluu, miten jaksamme? Tai ehkä kysyjä on, mutta kuuntelijoita ja mukanaeläjiä ei. Päätoimittaja on niin yksin arjessa.

Sähköpostikyselyyn vastanneet päätoimittajat näkevät omassa jaksamisessaan kollegat tärkeäksi voimavaraksi. Esimerkiksi Paikallislehtien Päätoimittajayhdistys on organisaatio, josta moni kokee saavansa tukea vaikeisiin

tilanteisiin. Joskus tämä tuki on kollegoiden konkreettisia neuvoja, mutta usein sekin riittää, että päätoimittajalla on joku, joka kuuntelee ja on mahdollisesti itse kokenut samanlaisia asioita ja tunteita.

Päätoimittajien on hyvä muistaa, että omaan työviihtyvyyteen vaikuttaa hyvin paljon oma toiminta.

Kannattaa ottaa myös vapauksia, koska on vastuutakin. Esimerkiksi PPY:n toimintaan osallistuminen on mielettömän hyvää tykyä, mutta siihenkään eivät kaikki osallistu, koska on niin kiire töissä.

Sellaisiinkin kommentteihin olen paikallislehtipäätoimittajien keskuudessa törmännyt, ettei työnantaja suhtaudu erityisen myönteisesti vaikkapa päätoimittajayhdistyksen toimintaan. Mistä tämä johtuu, sitä voi vain arvailla.

LÄHTEET

Aalto, Eeva-Liisa ja Santonen, Pirjo 1985: Millainen on paikallislehti? Teoksessa Tommila, Päiviö (päätoim.) Suomen lehdistön historia 4. Paikallislehdistön historia. Kuopio: Kustannuskiila Oy.

Ahola, Anja 2007: Lomaketutkimusprosessi. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Alasuutari, Pertti 1993: Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Antila, Hanna 2008: Sanomalehtialan sekatyömiehet – maakuntalehtien päätoimittajien työ ja ammatti-identiteetti. Journalistiikan pro gradu. Jyväskylän yliopisto.

Aura, Ossi 2013: Esimies - tuo ihmeellinen monitaituri. Taloussanomat 14.8.2013. Löytyy verkossa <URL:
http://www.taloussanomat.fi/kumppaniblogit/2013/08/14/esimies-tuo-ihmeellinen-monitaituri/201311182/322?ref=ts_promo> (Viitattu 21.1.2014)

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Journalistin ohjeet 2011. Löytyy verkosta <URL:
http://www.jsn.fi/ohjeet_kautta_aikain/journalistin-ohjeet-2011/> (Viitattu 21.1.2014)

Jyrkiäinen, Jyrki & Savisaari, Eero 2001: Sanomalehdistön nykytila. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle & Wiio, Osmo A. (toim.) Suomen mediamaisema. Helsinki: WSOY.

Järvinen, Pekka 2009: Onnistu esimiehenä. Helsinki: WSOY Pro.

Kasvio, Antti 1994: Uusi työn yhteiskunta. Suomalaisen työelämän muutokset ja kehittämismahdollisuudet. Helsinki: Gaudeamus.

Keskisuomalainen Oyj:n osavuositiedot 1.1.-30.9.2013. Löytyy sähköisenä osoitteesta <URL:

http://www.keskisuomalainen.com/web/files/keskisuomalainen_oyj_q3_2013.pdf

>

Kuutti, Heikki 1994: Journalistiikan sanasto. Jyväskylä: Atena.

Kyllönen, Matti 1985: Paikallislehdistö 1980-luvulla. Teoksessa Tommila, Päiviö (päätoim.) Suomen lehdistön historia 4. Paikallislehdistön historia. Kuopio: Kustannuskiila Oy.

Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestimessä. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030460>>. (Viitattu 9.2.2009).

Mediamainonnan osuuksien kehitys 2007-2012. Sanomalehtien liiton jäsensivuilta löytyvä taulukko. <URL:

http://www.sanomalehdet.fi/sanomalehtitieto/mainonta/mediamainonnan_osuudet/mediamainonnan_osuudet_2007_2012> (Viitattu 30.12.2013.)

Niiranen, Valtteri & Sotamaa, Petteri 2003: Sananvapauslain käsikirja. Helsinki: WSOY.

Nurmi, Ella 2008: Journalisti vai pomoporrasta? Pohjanmaan Lähisanomien päätoimittajien suhde työhönsä. Journalistiikan proseminaari -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Nurmimaa, Väinö J. 1977: Julkaisijan ja toimittajan suhteet. Suomen Lehdistö 6 - 7/77.

Ojala, Esko 1981: Sanomalehti organisaationa. Teoksessa Salminen, Esko (toim.) Sanomalehdistö Suomessa. Espoo: Weilin+Göös.

Olkinuora, Hannu 2006: Minne menet media? Taloustieto Oy

Penttilä, Pauliina 2001: Pomona toimituksessa. Uutis- ja toimituspäälliköiden roolit ja tehtävät pienissä 7-päiväisissä sanomalehdissä. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.

Salonen, Ilkka 2005: Väki vähenee – paikallislehti kasvaa? Paikallislehden levikin kasvun mahdollisuudet väestötappioalueella. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, täydennyskoulutuskeskus.

Sanomalehtien liitto. Sanomalehtitieto, levikki. <URL:
<http://www.sanomalehdet.fi/sanomalehtitieto/levikki> > (Viitattu 30.12.2013).

Santonen, Pirjo 1985: Kasvun vuosikymmenet. Teoksessa Tommila, Päiviö (päätoim.) Suomen lehdistön historia 4. Paikallislehdistön historia. Kuopio: Kustannuskiila Oy.

Sipilä, Jorma 1996: Asiantuntija ja johtaja. Miten hallitset nämä kaksi roolia? Helsinki: WSOY.

Suomen Journalistiliitto 2012: Journalistien koulutustausta. Saatavilla www-muodossa: <URL:

http://www.journalistiliitto.fi/liitto/liiton_jasenet/ammatti_yhdistaa/> (Viitattu 4.2.2013).

Suomen Journalistiliiton kooste vuonna 2012 alalla käydyistä yt-neuvotteluista. Saatu Petri Savolaiselta sähköpostilla

Tommila, Päiviö 1997: Paikallislehdistö eilen, tänään ja huomenna. Teoksessa Hietala, M., Oikarinen, J. & Virtala, H. (toim.) Arvot, analyysi, tulkinta. Helsinki: Suomen historiallinen seura.

Tommila, Päiviö 2001: Sanomalehdistön historia. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle & Wiio, Osmo A. (toim.) Suomen mediamaisema. Helsinki: WSOY.

Valli, Raine 2001: Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtakunnallinen paikallislehtitutkimus 2009. Löytyy internetistä osoitteesta http://paikallismediat.flockler.com/util/file/920/media_920.pdf. (Viitattu 30.12.2013).

Lisäksi:

Yhdeksän paikallislehtipäätoimittajan sähköpostihaastattelua, joka toteutettiin vuoden 2014 alussa.

LIITTEET

Mukana olevat lehdet

- Akaan Seutu
- Alasatakunta
- Alavieska
- Auranmaan Viikkolehti
- Elimäen Sanomat
- Haapavesi
- Hankasalmen Sanomat
- Heinäveden Lehti
- Hirvensalmen Sanomat
- Hämeenkyrön Sanomat
- Iijokiseutu
- Iitinseutu
- Ilmajoki-lehti
- Janakkalan Sanomat
- Joroisten Lehti
- Joutsan Seutu
- Joutseno
- JP-Kunnallissanomat
- Jurvan Sanomat
- Juvan Lehti
- Järviseudun Sanomat
- Järviseutu
- Kaakonkulma
- Kaarina-lehti
- Kalajoen Seutu
- Kalajoki
- Kangasalan Sanomat
- Kangasniemen Kunnallislehti
- Kankaanpään Seutu
- Karkkilan Tienoo
- Karjalan Maa
- Kauhajoen Kunnallislehti
- Keski-Häme
- Keskilaakso
- Kiuruvesi
- KMV-lehti
- Koillis-Lappi
- Koillis-Savo
- Komiat
- Korpilahti-lehti
- Koti-Karjala
- Kotiseudun Sanomat
- Kotiseutu-uutiset
- Kuhmoisten Sanomat
- Kuhmolainen
- Kunnallislehti Paimio-Sauvo-Kaarina
- Kurikka-lehti
- Kyrönmaa-lehti
- Kälviän Seudun Sanomat
- Laitilan Sanomat
- Lalli
- Lapuan Sanomat
- Laukaa-Konnevesi

- Lauttakylä
- Lempäälän-Vesilahden Sanomat
- Lestijoki
- Lieksan Lehti
- Loimaan Lehti
- Lopen Lehti
- Loviisan Sanomat
- Luoteis-Uusimaa
- Luumäen Lehti
- Maaselkä
- Matti ja Liisa
- Merikarvia-lehti
- Miilu
- Mäntsälä-lehti
- Nivala-lehti
- Nokian Uutiset
- Orimattilan Sanomat
- Oriveden Sanomat
- Outokummun Seutu
- Padasjoen Sanomat
- Paikallissanomat
- Paikallisuutiset
- Pargas Kungörelsen - Paraisten Kuulutukset
- Parikkalan-Rautjärven Sanomat
- Perhonjokilaakso
- Perniönseudun Lehti
- Petäjävesi
- Pieksämäen Lehti
- Pielavesi-Keitele
- Pielisjokiseutu
- Pietarsaaren Sanomat
- Pitäjäläinen
- Pitäjänuutiset
- Pogostan Sanomat
- Pohjankyrö-lehti
- Pohjois-Satakunta
- Punkalaitumen Sanomat
- Puolanka-lehti
- Puruvesi
- Puumala
- Pyhäjokiseutu
- Pyhäjärven Sanomat
- Rannikkoseutu
- Rantalakeus
- Rantapohja
- Reisjärvi
- Ruovesi
- Sampo
- Sieviläinen
- Siikajokilaakso
- Sipoon Sanomat
- Sisä-Savon Sanomat
- Sisä-Suomen Lehti
- Soisalon Seutu
- Somero
- Sotkamo-lehti
- Sulkava
- Suomenselän Sanomat
- Suupohjan Sanomat

- Suur-Keuruu
- Sydän-Hämeen lehti
- Sydän-Satakunta
- Syd-Österbotten
- Teisko-Aitolahti
- Tejuka
- Tervareitti
- Turun Tienoo
- Tyrvään Sanomat
- Ulvilan Seutu
- Urjalan Sanomat
- Uudenkaupungin Sanomat
- Uusi Aika
- Uutis-Jousi
- Uutismarkku
- Vaarojen Sanomat
- Vakka-Suomen Sanomat
- Viiskunta
- Viispiikkinen
- Viitasaaren Seutu
- Yhteissanomat
- Ykkössanomat
- Ylä-Kainuu
- Ylä-Karjala
- Ylä-Satakunta
- Ylöjärven Uutiset
- Ähtärinjärven Uutisnuotta

Kyselylomake

Paikallislehtien päätoimittajat sivu (1/6)

Taustatiedot

1. Sukupuoli

nainen mies

2. Ikä

3. Koulutus

Millainen koulutus
sinulla on?

- ylempi korkeakoulututkinto (pääaineena viestintä, tiedotusoppi tai journalistiikka)
- muu ylempi korkeakoulututkinto
- alempi korkeakoulututkinto (pääaineena viestintä, tiedotusoppi tai journalistiikka)
- muu alempi korkeakoulututkinto
- keskeytyneet korkeakouluopinnot
- viestinnänalan opisto- tai ammattikorkeakoulututkinto
- muu opisto- tai ammattikorkeakoulututkinto
- ylioppilastutkinto
- muu koulutus

muut opinnot ja koulutus (esim. johtamiskoulutus)

4. Toimittajatausta

Kuinka pitkään olet työskennellyt toimittajana? (sis.
päätoimittaja-ajan)

Kuinka pitkään olet toiminut nykyisessä tehtävässäsi?

kyllä ei

Oletko ollut päätoimittajana jo ennen siirtymistäsi nykyiseen
työpaikkaasi?

kahdessa kolmessa tai
useammassa

Jos olet ollut päätoimittajana myös muissa
paikallislehdissä, kuinka monen paikallislehden
päätoimittajana olet työskennellyt?

Paikallislehtien päätoimittajat sivu (2/6)

Taustatietoja lehdestä

5. Lehden tiedot (jos olet päätoimittajana useammassa kuin yhdessä lehdessä, kerro tässä kohtaa sen lehden tiedot, jonka toimituksessa vietät eniten aikaa)

Kuinka monta kertaa viikossa lehti ilmestyy?

kerran viikossa	kaksi kertaa viikossa	kolme kertaa viikossa tai useammin
☐	☐	☐

Montako päätoimista toimittajaa lehdessä työskentelee itsesi lisäksi?

yksi	kaksi	kolme	neljä	viisi tai enemmän
☐	☐	☐	☐	☐

Käytetäänkö lehdessänne vakituisia avustajia?

kyllä	ei
☐	☐

Jos olet päätoimittajana useammassa kuin yhdessä lehdessä, kerro tässä vastaukset kohdan 5 kysymyksiin muiden lehtien osalta.

6. Lehden omistaja

Millainen on lehden omistuspohja?

itsenäinen osakeyhtiö	yhdistys tai säätiö	osa isompaa mediakonsernia
☐	☐	☐

Mikä konserni?

Omistatko itse lehden (tai konsernin) osakkeita?

kyllä	ei
☐	☐

Paikallislehtien päätoimittajat sivu (3/6)

Taloudellinen valta ja vastuu

7.

kyllä ei

Kuuluuko työhösi myös taloudellista vastuuta lehdestä?

8.

Kuinka suuren prosenttiosuuden viikottaisesta työajastasi lehden talouteen liittyvät asiat vievät?

liian vähän sopivasti liian paljon

Se on mielestäsi

Millaisiin lehden talouteen liittyviin asioihin kuluu mielestäsi liikaa aikaa / mihin kaipaisit lisää aikaa?

9. Valitse vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten suhtautumistasi kuhunkin väittämään.

	täysin samaa mieltä	samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	eri mieltä	täysin eri mieltä
Minulla on työssäni riittävästi päätäntävaltaa lehden talouden suurien linjoja koskevissa asioissa	☐	☐	☐	☐	☐
Päätoimittaja on ennen kaikkea journalisti ja talousasioiden ei pitäisi kuulua hänelle	☐	☐	☐	☐	☐
Vastuu lehden taloudesta haittaa journalistista työtäni	☐	☐	☐	☐	☐
Lehden talous ja siihen liittyvät kysymykset aiheuttavat minulle stressiä	☐	☐	☐	☐	☐
Esimieheni tai lehden omistajat eivät ole kyseenalaistaneet tekemiäni hankintoja	☐	☐	☐	☐	☐
En halua puuttua työssäni lehden talouskysymyksiin, vaan jätän ne muiden hoidettavaksi	☐	☐	☐	☐	☐
Voin päättää itsenäisesti lehden taloutta koskevista asioista	☐	☐	☐	☐	☐
Talousasiat (kuten budjetin laatiminen ja sen toteutumisen seuraaminen) ovat luonteva osa päätoimittajan työtä	☐	☐	☐	☐	☐
Toivon saavani lehden talousasioissa lisää päätösvaltaa	☐	☐	☐	☐	☐
Talousasiat ovat työni paras osa	☐	☐	☐	☐	☐

10. Vapaata pohdintaa taloudellisesta vallasta

Kirjoita ajatuksiasi päätoimittajan taloudellisesta vallasta ja siihen liittyvästä vastuusta. Esim. onko taloudellinen valtasi muuttunut päätoimittaja-aikanasi jotenkin, mitkä asiat lehden taloudessa askarruttavat sinua jne.

Paikallislehtien päätoimittajat sivu (4/6)

Journalistinen valta ja vastuu

11. Osallistuminen journalistisiin prosesseihin

Kuinka suuren prosenttiosuuden viikottaisesta työajastasi vie osallistuminen journalistiseen prosessiin (juttujen ideointiin, haastatteluihin, kirjoittamiseen, valokuvaamisen, kuvienkäsittelyyn, taittoon ym.)?

kyllä en

Osallistutko muun toimituksen tapaan ilta- ja viikonloppupäivystyksiin?

kyllä en

Kirjoitatko säännöllisesti lehteen muutakin kuin pääkirjoituksen?

kyllä ei joskus

Onko sinulla mielestäsi riittävästi aikaa paneutua journalistiseen työhön ja sen suunnitteluun?

Jos vastasit edelliseen kysymykseen ei tai joskus, niin kerro, mistä ajanpuute mielestäsi johtuu

12. Valitse vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten suhtautumistasi kuhunkin väittämään.

	täysin samaa mieltä	samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	eri mieltä	täysin eri mieltä
Pystyn päättämään itsenäisesti, mikä on lehtemme journalistinen linja	☐	☐	☐	☐	☐
Hyvästä ilmoittajasta voi tehdä jutun, vaikka varsinaista uutista asiassa ei olisikaan	☐	☐	☐	☐	☐
Kukaan toimituksen ulkopuolinen ei ole koskaan yrittänyt vaikuttaa journalistisiin päätöksiini	☐	☐	☐	☐	☐
Olen joutunut päätoimittajana tilanteeseen, jossa minulla ei ole ollut esimiesteni tai lehden omistajien tukea	☐	☐	☐	☐	☐
Joudun toistuvasti perustelemaan lehtemme journalistista linjaa alaisilleni	☐	☐	☐	☐	☐
Esimieheni ja lehden omistajat tukevat tekemiäni valintoja	☐	☐	☐	☐	☐
Päätoimittaja ei saa missään tilanteessa luopua journalistisesta päätösvalloistaan	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on mielestäni riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐

journalistista päätösvaltaa

Journalistisen päätösvallan ja taloudellisen vastuun yhdistäminen on minulle helppoa

Päätoimittajan journalistinen valta on pidemminkin harha kuin todellisuutta, sillä mm. kilpailu ilmoituseuroista ja lukijoista sekä vaatimus hyvästä taloudellisesta tuloksesta rajoittavat mahdollisuuksia käyttää journalistista valtaa.

13.

Kerro millaisissa tilanteissa olet joutunut perustelemaan lehden journalistista linjaa tai päätösvaltaa on viety sinulta. Kerro myös, miltä tuollaiset tilanteet tuntuvat ja miten niistä selvisit/selviät.

14. Vapaata pohdintaa journalistisesta vallasta

Kirjoita ajatuksiasi päätoimittajan journalistisesta vallasta ja siihen liittyvästä vastuusta. Koetko esimerkiksi ristiriitaa siinä, että paikallislehden päätoimittajalla on usein sekä taloudellinen vastuu lehdestä että journalistinen vastuu lukijoita kohtaan. Millaisissa tilanteissa tästä on haittaa? Kerro myös, onko asioita, jotka siinä sinua askarruttavat ja onko kysymyksiä, jotka pitäisi nostaa alalle laajemminkin esille. Jne.

Työssäviihtyminen

15. Työssäviihtyminen

	aina	yleensä	en osaa sanoa	satunnaisesti	ei/en koskaan
Viihdytkö työstäsi?	☐	☐	☐	☐	☐
Oletko harkinnut vaihtavasi alaa?	☐	☐	☐	☐	☐
Oletko harkinnut vaihtavasi työpaikkaa?	☐	☐	☐	☐	☐
Onko toimituksessanne hyvä työilmapiiri?	☐	☐	☐	☐	☐
Onko sinulla päätoimittajana mielestäsi riittävästi keinoja parantaa työviihtyvyyttä?	☐	☐	☐	☐	☐
Ottavatko omat esimiehesi mielestäsi työntekijöiden työssäviihtymisen riittävän hyvin huomioon?	☐	☐	☐	☐	☐
Edistätkö omalla toiminnallasi riittävästi muiden työssäviihtymistä?	☐	☐	☐	☐	☐

Jos olet harkinnut työpaikan ja/tai alanvaihtoa, kerro miksi haluaisit sitä/niitä vaihtaa.

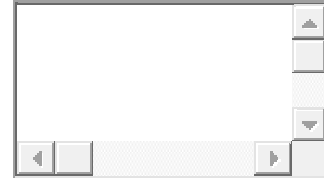
Mitkä asiat vaikuttavat työssäviihtymiseesi myönteisesti?

Mitkä asiat vaikuttavat siihen kielteisesti?

Millä tavalla yleistä viihtymistä voisi toimituksessanne parantaa?

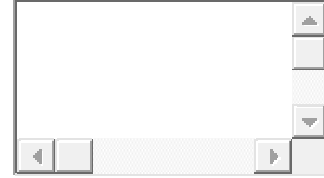
Miten suuri rooli konsernin johdolla ja/tai lehden omistajilla on omassa ja alaistesi työssäviihtymisessä?

Millaisia keinoja sinulla on parantaa omaa ja muiden työssäviihtymistä? Millaisia keinoja toivoisit sinulla olevan?

A rectangular text input field with a light gray background and a thin border. It contains no text. On the right side, there are three small square buttons with upward, downward, and leftward arrows. On the bottom left, there are two small square buttons with leftward and rightward arrows.

16. Vapaata pohdintaa työviihtyvyydestä

Pohdi, mikä vaikuttaa yleisellä tasolla toimituksissa työskentelevien työssäviihtymiseen. Miten sitä voisi parantaa? Onko jotain erityisiä haasteita vai ovatko asiat mielestäsi hyvin? Jne.

A rectangular text input field with a light gray background and a thin border. It contains no text. On the right side, there are three small square buttons with upward, downward, and leftward arrows. On the bottom left, there are two small square buttons with leftward and rightward arrows.

Paikallislehtien päätoimittajat sivu (6/6)

Journalisti vai pomoporrasta

journalisti esimies en osaa sanoa

17. Koetko olevasi enemmän journalisti vai osa lehden pomoporrasta?

päätoimittaja toimitusjohtaja joku muu

18. Mikä on virallinen tittelisi?

Jos joku muu, niin mikä?

19. Mitkä ovat työsi parhaat puolet? Mainitse vähintään kaksi.

20. Mitkä ovat työsi ikävimmät puolet? Mainitse vähintään kaksi.

21. Tämän haluan vielä sanoa

Tässä voit vielä kommentoida kyselyssä käsiteltyjä aiheita tai jättää terveisesi tutkimuksen tekijälle.

